

Rs. 10/-

An Zirtirnate

Part II

- * Mi zawng zawng chhandam
- * Isua a lo kal
- * Taksa thawhlehna
- * Kohhran dik
- * Pathian ka ni/Isua ka ni
- * Taksa tlanna/kum 1000 rorel
- * Zawlneihna
- * Tawngtaina
- * Thil pek

Mizoram State Library
DG3134

AN ZIRTIRNATE

Part II

**Vanlalchhuanga
Proprietor
Gosen Press.**

*"Zirtirna dik lo bawiha tangte
chhanchhuak tura kohna
chu ngaihthah
suh."*

*First Edition 1985
Copies 2000*

MIZORAM STATE LIBRARY

Acc. No DG - 3134
Acc. by DR. M. L. SARKAR
Class. by _____
Cata. by _____
Sub Heading by : _____
Transcribed by : _____
Location No : _____

Copyright Reserved

Mizoram State Library

DG3134

*Printed at the
GOSEN PRESS
Sikulpuikawn
Aizawl — 796001
Mizoram.*

ZIAKTU THUHMA

Ao Zirtirnate Part II tichhuak theia ka awm bi ka lâwm hle mai. Ziak tuma ka inbuatsaih laiin Pøtbian lama miu kaihruai-tu ka ou, Vanngûri chu vanduaithlâk takin ni 11.5.1985 khaø a boral ta thut a. Amah hriatreogna ni pah fawm leh Kohhranho tâna tangkaina a neih ve beiseiin, insit tak chungin ka han chhuah leh ta a.

Ka lehkhabu hmasa ‘An zirtirnate’ ah khan Zirtirna chi hrang hrang, a chhiat leh a ɏhat engmah sawi lang chuang lovin ka târlang a. He lehkhabuah erawh hi chuan Zirtirna dik lo leh, zirtirna dik kohhranin a kalpui zelte tarlan a ni ta thung.

A bu hi a tê hle nain buatsaih a hau-tak ve hle mai. Kohhran inzittirna tlâng-pui târlanna nia ka hriat ‘Hruaina Eng’ bu chi hrang hrang, Thurio zirna bu brang te leh Uar Bik Nei Pâwl tih bu leh, Hrilhlâwkna lam lehkhabu leh a brilbfiahna bu ka hmuh theih aŋg angte ka râwn bakah, zirtirna dik lovin a tibbuai mi ɏhenkhatte ka kawmna aṭanga buatsaih ka ni a.

Tichuan, he lehkhabuah hian, kan rama zirtirna dik lo langsâr zualte leh a lo chhuah dân te; tuu bma aṭanga tun tħlenga koh-kohhranin zirtirna dik, bible ḥanchhana a kalpui zel dânte leh, iñħendarhna rilru (pâwl braoġ rilru) lo chhuah chhan leh chumi laka kan rilru put dân tur bible aṭanga la cbhuakin tarlan a ni.

Ka thiam tâwk ka buatsaih houah Upa K. Saibela'n uluk tak leh chik takin min en sak leh vek a; siam iħat ħul leh tawwug chieng tawk lo laite min tiħchian sak a, a chungħi ka lāwm ble. He lehkhabu hi mitam tak tibuaitu zirtirna dik lo leh a bawiha tħegħiex chħanchbuaka, zirtirna dik min hriat-tirtu a nih ngei ka beisei.

**13.9.1985
Vengħnuai.**

Vanlalchhuanga

THUHMAHRUAI

A bu ziaktuin min ngen angin he leh-khabu bi ngun takin ka chhiar chhuak a, tha ka tiin, mi tin cbhiar theih tura chhut thuai a nih ka duhna chuan min nawr hmanhmawh a, siam rem ngai nia ka ngaih te chu hmanhmawh takin ka siam rem nial a.

A bu ziaktu Pu Vanlalchhuanga hi leh-khathiam sanga sawi tur ni si lo, mi thiama sawi tur niin ka hria a. A chhan chu, a sawi lan duhte hi tawi mawl fel tak, hriat awlsam si, ngaihnawni tel siin a ziak thiam tlat mai a. Sadhu Sunder Singh-a thu ziak te pawh min hriat chhuahtir a ni.

A thu ziak bi keimah tak pawhin ka tangkaipui em em a. Pathianin mi dangte tan pawh a hmang ngei ang tih ka ring a, ka beisei bawk a ni. Miin chhiar sup sup se ka ti tak meuh a ni.

Upa K. Saibela

A CHHUNGA THU AWMTE

Part I :	9
Chhandamna thua zirtirna	12
Isua lo kal lehna thua zirtirna	17
Taksa thawbleh tbua zirtirna	24
Kohbran thua zirtirna	31
Part II :	43
Uar bik neia zirtirna	44
Pathian ka ni/Isua ka ni	53
Zawlnei thua zirtirna	58
Taksa tlanna/kum sang rorel	67
Tawngtai thua zirtirna	80
Thilpek chungchanga zirtirna	95

Part 1

Kum 100 pawh Kristian kan la nih hmain Mizoramah zirtirna dik lo tichhuaktu mi tam tak an lo chhuak ta a. Chung mate chu an thuhril leh zirtirna te a dik nia ring in, an hun laiin zuitu mi engemaw zat an awm ḥbin. Mahse, hun kal zeləh an zirtirna leh aomahnii ngei pawh an ral zel a; chhuən dengah mi dangin zirtirna dik lo thar an rawn piw chhuak leh zel a, zuitu an awm zel ḥbin.

Heta kan chhinchhiā atana ṭul nia ka hriat chu, “Zirtirna dik lovin a hneh tawhte vēk chu kawng dik hmu leh tura hruaikir leh hleih theih an ni tawh māng lo. Then-khat inhre chhuakin inlamlet awm mah se, a tam zāwk chuan an zirtirna dawn dik tawk lohna bret reng chungin, mi dang zirtirnai a bruai peng leh zel ḥbin,” tih hi.

Chuvāngin, kan rama zirtirna dik lo, kohbranin a duh loh zui lui tlattute hi mi thar chu awm bawk mab se, a tam zāwk hi chu tuo bma lam aṭanga hetiang zirtirnain a lo bruai kawi a lo bruai kawi tawhte an ni deuh zel mai. Tin, kohhran beln ləi nei mah se, kohbran nihoa a ngheboa tak tak

nei lo, kohhran thiltih sawisel nachâng hre tak leh thiam tâk, mi dangte thawhpui thiam lo mite hi hruai pen theih zînga tel an ni fo ̄thin.

Intithlarau mi, Pathian thu chhiar leh a râm tâna tha leh tui, neih sum seng ve ngai bauh si lo, kohhrana hlimna a lo thlen chângâ phur tâk leh uar taka bei leh si ̄thin; kohhranin harsatna a tawh laia Und leh tute emaw mawhchhiat a, animabni indahtha leh tlat site hian zirtirna dânglam engemaw a lo kal tawh chuan an phurpui nghal thuai a, a tawpa tawpâi chuan hruai chhuab leh real lohvin chu zirtirna chuan a phuar oghet ta ̄thin a ni.

Chuvangin zirtirna dik lo kan tarlan turte bi a dik lo ngei a ni tib Bible thu atanga cbhutin, kohhranin a kalpui zel dante tawi tê têin kan tarlang dâwn a. Ngun takin zir ̄sheuh i tum ang u. Thil mak deuh mai chu, zirtiroa dik, lo zirtir ̄thiotute innghahna leh zirtiroa tlângpui ka cbhui ka chhuiin, in an tlanna an nei a, uar duhzâwng leb tuipui zâwng erawh an nei hrang mai chauh hi a ni. An innghahna leh tum chu a in ang tlâng hle. Tin, heng

mite bian zâwl engemaw chu an neiün eng
râu emaw chu an chang ngei zel mai.

Mahse, an kâl zelnach lungruualna leh
iopumkhatna aia intaina, innghireghona leh,
intiendîchna armahni zâag atang ngeia a
lo ebuah thiona hian, an zirtiraa leh in-
ighahna dik lohzia a tilang chiang hic a
ni. Baich' ia Lih lohva inpuang thinte an
nih kan hre leh thusi thin. Eng pawh nise,
an tum Ich duh anga an kal hi keini
ringtute chuin kan remti thei lo va, Krista
chakna hm.chhuun'a kan do zel hi kan
tih tur a ni. Pattion thu a dik lo zâwnga
kalpui hi tual thah leh uire te aiin a hlauh-
awm zâwk si a.

CHHANDAMNA THUA ZIRTIRNA

Tun laiin mi ᲁhenkhatin chhandamna hi ringtute chauh chan tur ni lovin, miin an ring emaw, ring lo emaw, khawvel mitring zawng zawng hi chhandam kan ni vekin an ring. Hetianga sawitute chuan, miin an duh emaw dub lo emaw, an ring emaw ring lo emaw, Pathianin a chhandam vek a. An duh lohna leh rin lohna chuan Pathian chhandamna chu a tibo thei chuang lo. Paula pawhia “Adamaah chuan mi zawng zawng an thi ᲁhia angio, Kristiah chuan mi zawng z̄awng tihaunin an awm bawk ang” (I Kor 15:22) a lo ti tawh alāwm.

Chuvangin, ‘chhandam ka ni’ tia sawi theihna (hriatna) avâṅga chhandam kan ni lo va, Krista hnathawh avâṅga chhandam kan ni zâwk. Amaberawhchu, chhandam kan ni tih lo hriat lâwk hi chu thil hlu leh ᲁha tak, kan chanvo lo tem lâwkna a nih avâṅgin mi zawng zawng kan duhsak tur a ni.

Tin, bremhmun hi Lal Isuan a hreh tawh avâṅgin a awm tawh lo. Hremhmun ber a awm tawh loh chuan mi zawng zawng chhandam kan ni vek tihna a ni bawk, tiin

hmun kilkhawr leh ualau-ab te tlangaupui
ngam mi tam tak an lo chhuak ta.

Ani taka, chhandamnain a huam zauzia hi Bible-in hmun tam takah min hrilh. Mi sual kan niñ laia chhandam, leilung pian hmaa Kristaa tlan tawh, kan thiltih väng ni lova a thlawna chhandam, ama ruat leh khawngaihna aväng liau liuva chhandam kan nih thute hi a zauvin lak sual a awl viau reng a ni.

Paula'n Adama (thihna) hnathawh leh Krista (nunna) huathawh a khaikhinna thu Adama avangéa mi zawng zawng thihna lo awm dan leh Krista avanga mi zawng zawng tana nunna a lo awm leh thu a sawi hi mi tam takin 'Mi zawng zéwng Pathianin Krista avanga a tihnun tawh si chuan tuge titni leh ang. Chuvängin, Pathianin min tihnun tawh chuan chhandam vek kan ni mai lawoi ni," tün mi mäwl zâwkte ngaihtuahna en tibuai fo thin.

Mahse, he thu hian mi an ring emaw, ring lo emaw, chhandam an ni vek dawni tih hi min hrilh tum a ni lo va. Adama thiltib sual avanga mi zawng zawngin thihna ánochbia an nei angin Isua Krista thihna chu mi zawng zawngin nunna an neib leh

theihna tur a ni tih bi a sawi tum a ni zawk. Kan L ipa ruala mi sual pahnih an khenbehite kha chhaedam ve ve tur ni se, pakhat hnêna 'Ka hnêna Paradis-ah i awni ve ang,' tih braupa bik a tul dâwo em ni ?

Heti'ng bian han sawi zau ta ila :--
 Adama avânga mi zawng zawng thihna chu Kriste thiñna chuan a hreh ta a. Isuan thihna a tit-bo tawh (Adama avânga thihna) chu 'ka tan a ni' tia awi/ ringtute tan chuan nuona kawng Isuan a hawng ta a. Adama thiltih sual avanga thikna chu Isuan a hneñ (tibo) tawh tib ring lotute cbuan, Isua hneñna an awih loh avângin thiñna chu an chungah a awm reng tho. Heta miten an awih tur leh an awih loh thiñn chu Isua hnathawb, Adama thiltih sual hneñna hi a ni.

Chuvangin, khawvela mihring zawng zawng hi Pathianin chhandana awmoh leh thu tak hriah min duh a. (I Tim 1:4); kawng a hawng bawk a. Mahse, Mosolman-bo chuan Isua hi chhandantu a ni tih an ring lo va, Pathian fapa a nih pawh an awin hek lo. Pathian zawlnei pakhat, Mohameda bimaa lo kal, Elija te ang lekah khan an dah a. Hindubo pawhin Isua hi khawvel sual kal-

peitu, mitin tâos chhandamna kawng hawng tu a nih reng an rang lo.

Pathianin a faps, khawvel sual kalpvita
tura a mi tirk leh a huathawh ring lo/awi
lotute ra na nu chu engti k. wng mabin a
chhandam dâwa lo tih Bible in fiah tawk
takin min brith. "Tupawh a ring chu thiam
lohvin a awm lo vang; tupawh ring lo chu
tun əpangin thiam lohvin an awm, Pathien
f. pa mal neih hring an ria ioh avangin,"
(John.3:18). "Pathien fapa ringlu chuan
nahniah briatna a nei a ni. Pathien fapa
ring lotu chuen amah c'hu dawtheish a
sium a ni. Pathianin a fapa chanchin a
briattir a rin loh avangin," (I John.5:10).

Heng châng atangte hian Pathianin
əməh ringtute chu a chhardam a, ring lotu-
te chu tun əpangin thiam loh châng
(chhandam loh) an li rghal tih fiah takin
kan hre thei a ni. Heta riog lotute a tih
hi Pathian hnathawh (misual chhandamna)
əwi lotute an ni a, chu rin lohna chuan
Pathian chu dawtheish an siam tih Bible
châng kan tarlan atang khian fiah takin
kan hre thei ang. Tin, chutiang mite chan-
tur Bible-in a sawi chu ɬah leh hañlialoa
hmua, mei leh kâta kâng dil a ni.

Thenkhat chuan meidil hi thil awm lo niin an la sawi fo mai. Mahse, heng chârg ałang hian hremhmun a awm ngei tih fiah takin kan hre thei. "Tin, thihna leh mitthi khuate chu meidilah an paih a; meidil chu, tu hming pawh nunna bua ziak an hmuh loh chuan meidilah an raih hawk a," (Thup. 20:14—15). Mi ɻhenkhat chuan Pathian thinur hi meidil a ni mai alawm. Pathian thiburna tuartute hi hremhmun a tla an ni mai e, an ti a. Mahse, Pathian thinur hi bremhmun ni maiin a lang lo, Pathian thinur tuartute hremna hmun hi bremhmun a ni zâwkin a lang. Mahse, ringtute hi Pathian thinur tuar tur ni lo va, khawngaibna avâṅga chhandam turte kan ni zâwk. Lal Isuan Hremhmun a awm ngei tih mi hausa leh Lazara chanchinah a siwi.

Chuvangin, mi zawng zawng Pathianin chhandama awmah min duh laiin, duh lotu (ring lotu) te chu chhandam an ni dâwn lo va, Lal Isua brathawh awi a, amah ringtute chauh chhandamin an awm dâwn tih hi Pathian thu dik, kohhran inzirtir dan a ni. Chutiang bawkin ringlotute chu chatuan bremhmunah an kal dâwn tih hi kohhranin a pawm thlap a ni.

ISUA LO KAL LEHNA THUA ZIRTIRNA

Kohhran din ḥan t̄irhtē aṭāṅga vawiiñ
 thleng hian Isua lo k̄al lehna thu hi ringtu-
 te inoḡhahna ber pakhat a ni a. Chutih
 laiin Lal Isua lo kal tur ring lotu (phatsan-
 tu) te leh, a lo kal leh reng reng beiseina
 nei lo mi tam tak an awm bawk a. Then-
 khatiñ thl̄rauva a lo kal t̄wh thu an puan
 laiin, thenkhatin kan tbih hun apiang hi
 Pathian kan tawh hun, kan tāna a lo
 k̄al leh hun chu a ni m̄i alāwm, a hr̄anpaa
 lo kal tura beiseina hi beiseina dik a ni lo,
 tuñ an sawi bawk thiñ. “Hei hi hre hm̄asa
 ula, ni hn̄uhnungah chuañ nuihsantute chu
 ar̄mahni cñākna anḡ a awin, nuihsan chung-
 in an lo kal ang a, ‘A lo kal lehna thu-
 tiam chu khawish nge? siam tirh atangin
 engkim a awin pāngngaiin chi thlahtute
 muthilh n̄i ata tawh k̄ha a la awm zel
 alāwm.’ an la ti ang,” (II Pet. 3:3—4) ti-
 tute ang kha kan ramah hian mi tam t̄ek
 an awm ta.

Isua lo kal tawh leh kum sāng lalram
 hm̄ang mēka iøngaibna hian, kan rama zirtir-
 na dik lo lo chhuah tirhtē 1913 vel aṭāṅg
 khān vawiiñ ni thl̄ergin hn̄ubma a la nei zēl

a. A uar zualte phei chuan mibring bi tlao ngai lo, chbandam pawh ngai lo leh thi thei tawh lo, famkim saa piang/siam ni bialin an sawi ta !

Thenkhat chuan, “Kei hi mihring fapa, leia roréltu tura chu ka ni,” an lo ti chheu chbeu mai le ! Chung mite chuan rorélna leh thuneihna chu an kuta awm nio an bria a, thil awm dâñ tur an hrilh lâwk bawk a; a lo awi tawk mi engemaw zat an awm zel bawk si. A mak teh e !

Thenkhat, “Isua lo kal lehnä thutiam reng rengte chu kum 120 A.D hma lam khân a thleng famkinu vek tawh,” tiin, “Khawvel pawh a tawp tawh a, Isua pawh a lo kal tawh,” lo ti piap piap lah bo lo. Thenkhat, Mizoram buai kuma rorél tura Pathianin a hrin Mibriøg Fapaa lo invuah ngam bial a, rorelna leh thuneihna zawng zawng neitu nia inhria a, sâwma pakhat nêñ lama lo ei ngam kan awm bawk. Mizote hi kan pui ve hle tawh mai ! Paula’ñ, Krista thu chu ‘a derio emaw, a takin emaw hril a ni reng reng ang’ tia Philippi 1: 18-a a lo sawi hi Mizote hian kan tawng dik ve hle cher cher mai.

Chutib laiin mi ɻhenkhat chu Lal Isua lo kal lehna ring, mahse, a lo kal leh hun thua Pathian thu sawi bâk sawi ɻhin kan awm leh bawk. Hetiang rin dân hi keini Mizote chauh hian kan nei a ni lo va; hnam sing leh changkâng zâwk zinga thlarau mi inti tak takte pâwhin an lo âtchilh tawh ɻhin a ni. Mahse, an thubril leh hun tiam anga a lo thlen ɻhin loh avângin, ɻhenkhat chu an beidawng a, ɻhenkhat thung chuan an thuhril dik lo tlip van thu dang an sawi zel bawk ɻhin.

Kum zabi 2-na laihawl vel khan thlarau mi deuh mai Montana kohhran hotu (Presbyter) chuan Isua lo kal bun hretu niin a insawi a. A lo kal huna amah hmuahna tur hmun nen lam a puang ta mai a ! Amah zuitute nen chuan thingtlang khaw te reuh te Pepuzâ-ah Isua lo kal tur hmuakin mi sang tam tak nen an chhuak ta a. Mahse, an hun tiamah chuan a lo kal leh ta si lo va, amah zuitute chu beidawng takin an ɻin leh ta a.

Chutiang deuh bawk chuan Seventh-day Adventist hruaitu lâr tak pakhat, New York khuaa Baptist Pastor ni ɻhin William Miller

chuan bible hun a chbutin kum 1844, March 21 kha Isua lo ka! hun tur a ni tiin a puang a. Mi tam takin an awi a. Mahse, a lo kal leh ta si lo va. Daniela 9:29 hmang-ia khawvel hun kal tawh a han chhut leh a. October 22, 1844 chu Isua lo kal lehna ni a ni zâwk a ti leh ta a.

Amah zuitute nen chuan vân Lawn kawr nen Isua lo kal chu an hmuak leh tâ map map mai a. October 22 ni chu nilengin an nghak a. Khua a tlai telh telh a, mi tam tak beidawngin an haw zeuh zeuh zel a. A hotu pâwlte chuan ni 23 thlengin an nghak a. Mahse, nghah chhuah tur u awm si lo.

Beidawnga an haw chu an zînga mi pakhat Edsona en tih chuan a rilrua thil lo tbleng chu a han puang ta a. "Kum 2300 (hei bi hun kal tawha kum ral zat an chbut dan njin a lang) ral bnu, thla 7 na, ni 22 (hei hi Oct. 22, 1844 kha a ni a) Isua khawvela a lo kal hun nia sawi hi, vân hmun thiangblim pindan hnibnaa a luhna ni a ni zâwk. Leia lo kal tur ni lovin; chuvângin, leia lo kal tura sawi hi a dik lo ve," a ti ta a.

Tichuan, an chihut dâo leh hmuh dân chuən Isua chu vân hinua pindan 2 naah Oct. 22, 1844 khan a insawn a nih chu ! Chu thu chuan mi tam tak beidawng a haw te chu a hnem ta deuh nghe nghe a. Seventh-Day Adventist ho chuan he ni hi an la ngai piwimawh hle nghe nghe a ni.

Kao ramah pawh hian Isua hi lo kal leh nñai dâwna ring a, hnathawh tul ti lo mahni thil neih sa pawh tihral hial duh, hun bi tiøma nghak mi tam tak an awm tawb.

Kan naupan laiin kan khaw ñhenawma thubrila vak ñnin mi pakhat chu a intithlarau mi hle a. Amah a invuah dán phei chuan "Vân C.A" a in ti hial ñhin. Chu pa chu kan ñhenawm chiahah hian a thleng ñhio a. A lo kal tawh chuan Isua lo kal huo tur a puang hnai thei hle a. A châng phei chuan kan khuua pitar leh putar, a thu awi hote chu a riahhawm tir a, Isra lo kal a hmabarprí ñhin a ni.

Chutiangin tihder fo mah se, a lo kal a, a han sawi tak tak chuan a bum ñgaite chu a bum leh thei zêl ñhin. Ruah ñham loh thuthar sawi tur neia a han insawi châng phei chuan ngaihthlak tum lo leh, a

sawi dik lo tawh tih b̄re rengtute pawhin kâ
âng huauin an thu an ngaithla a, an awi
leh nge nge ṭbin a, mak kan ti em em
ṭhin a ni.

Zirtirna danglam leh hrilhlâwkna thu
a bun leh ni thlenga chiang tak taka sawi
ngamtute bian kohhran chu beiin tibuai
ṭbin mah se, a lungphum chu Kristaah a
inngbah tlat avângin kohhran chu a ngiring
ngai lo va. Lal Isua hi a lo kal leh ngei
dâwn tih hi a phatsan ngai hek lo. Amah
Lal Isua ngeiin hetiang bian a sawi -- “Mi-
bring Fapa hi thiltihtheihna leh ropuina
NASA tak nen vân chhum chung a lo kal an
hmu ang” (Matt 24: 30). Tirhkohte 1: 11-
ah chuan, Vantirhkohtvin, Isua vân lawn,
beidawng taka thlirtute hnenah “He Isua
in hnen ata vâna bruai chhohva a awm hi,
vâna a chho in hmu ang bawk bian amah
ngei hi a lo kal leh ang,” tiin a sawi bawk.

Pauli pawhin Isua hi a lo kal leh ngei
dâwn a ni tih fiah takin a sawi. “Lalpa
ngei chu au thawm nêñ, vantirhkoht
chung-nungber aw nêñ.... vân aṭangin a lo chhuk
dâwn si a” (I Thes. 4 : 16) tiin. Petera
chuan “Nimahsela, Lalpa nî chu rukru ang-
in a lo thleng ngei ang; chumi niah chuan

vân te chu nasa taka riin a boral ang a, thil bulte chu meia em ralin a awm tawh ang a, lei leh a chhunga hnathawh awmte hi a kang ral ang" (II Pet. 3:10) a ti bawk. Johana chuan, "Ngai teh, ka lo kal thuai dâwn e, mi tin an thiltih ang zela pek turin ka lawmman ka hnênah a awm" (Thup.21:12) tiin thlarauvin a hriattirna thu a sawi.

Bible-in Lal Isua lo kel leh ngei turzia fiah taka a sawi avârgin kohbran chuan thurin hetiang hian a puang chhuak a :-
Thurin No. 10 : "Ni hnuhnungah chuan Lal Isua ropui takin a lo kal teh ang a. Mithite chn kaihthawhin an awm ang a. Mi zawng zawng Krista rorelna thutthteng hmaah an lang ang a. He dam chhunga an thiltih ang zelin, a chhia emaw, a tha emaw an hmu ang. Ring lo teh mi sualte chuan thiam loh changin an sual hremina an tuar ang a. Krista ringa a thu zawmtute chu a lang changa chhuahin an awm ang a. Ropuinau lawm luhin an awm ang a." tiin.

Chuvângin, miten Lal Isua hi lo kal tawh-in eraaw, lo kal tawh lo turin emaw, kan thib hun apiang hi a lo kal hun a ni mai tiin emaw sawi tbin mah sela, keini zawng-in Lal Isua hi a mite lam turin a kal leh ngei dâwn a a ni tih bi i ring tlat ang u.

TAKSA THAWHLEHNA THUA ZIRTIRNA

Thuthlung thar kohbran din tirhtê ātang-in Taksa thawhlehna thu hian ringtu tam tək a tibuai hle ḫin ni tur a ni— Thlarau chu thi leh ngei turia ring mah se, taksa thawhlchua erawh hi chu an ring thei lo ve, thil awm thei nia ring lo an awm ḫin. “Engti zia nge in zinga mi ḫenkhatin, ‘mit-thi thawhlehna reng reng a awm lo,’ in tih ni?” (I Kor. 15:12). ḫenkhat c̄hurn tun lai mi tam tak zirtir angin, “Thawhlehna chu tunah pawh a ni tawh daih’ tiin thu tak tak kawng chu a kalkawi sau a, mi ḫenkhat rinna an tibo ḫin” (II Tim. 2:18).

Tunlai kan rama zirtirra dik lo v̄avr̄h darhtute pawh hiao, mi ḫenkhat rinna tibovin, thu tak kawng chu an hawi sau a, thlarauvin Kristaah chuan kan tho leh tawh alāwm, hei lo hi thawhlehna bran beisei tur a awm tawh chuang lo tiin mi tam tak an hruai bo mek a.

‘Tho leh kan ni e,
 Krista ruala kaihthawh kan ni e,’
 tib bla sain, Paula ten thlarau zâra ring-tuiñ thlarau lam nun thar a neih thu an

sawi chu ni lo bak sakin an ~~KAWI~~, an tuipui viau lehnghal a!

Lal Isuan hetiang hian thawhleh thu a sawi : "Chutih hunah chuan mithien Pathian Fapa aw an hria ang a, a hria apiang an nung ang" (John 5 : 25) tiin. Heta mithi a tihte hi ring lotute nūn a lang. Chung ring lotute chuan Pathian Fapa aw an briat avāngin 'mi nung' an lo ni tū, chung mite chu tho leh fate tia koh/vuah theih an ni.

Hetiang hian a sawi zui a : "Heng hi mak ti suh u, a hun a thleng dawn ta; chutih hunah chuan thlāna awm zawng zāwngin a aw an hria ang a, an chhuak vek ang; thil tha titute chu nunna changin en tho leh ang a, thil sual titute chu thiam loh changin an tho leh ang" (John 5 : 28 – 29) tiin. Heta Lal Isuan 'chutih hun' a tih hi ring loteo Pathian Fapa aw an briata anoun hun nēn khān a in ang lo va, hei bi chu nikin nia a lo kal leh hun thu a sawina a ni.

Chutichuan, Lal Isuan thawhlehna thu a sawi aṭang hian 'ringtuten thlarau kan chan hi sual ata nunnaa kan luhna, kan

thawhlehna a ni; tin, nikin ria amah Lal Isua a lo kal leh hunah ringtute thawhlehna a awm leh dawn tih chiang takin min briat-tir a. Chumi hunah chuan thil tha titute leh thil sual titute tān rorelna a awm ngbal dāwn bawk a ni.

Tichuan, ringtu kan nihna hi sual a tāng a kan thawhlehna (nuonaa kan lubna) chu a ni e, chu chu thawhlehna hmasa tia Thupuan 20 : 6 ia a sawi hi a ni. Chuta telte chungah chuan thihnain thu ieng a nei thei tawh loh avāngin, nikin niah Lal Isuan chatuana a hnēna cbawl turin kan taksa tħlāna awni tawh nen min kaitho leh vek dāwn a ni.

Engtin nge kan thawh leh ang ? Ringtute kan thawbleh dān tur leh, kan thawbleh hnua kan awmdān tur hi mi tam takin kan ngaihtuah chiang ngai lo hle a. Sawiho pawh a hlawh khāt a, sawiho nikhua pawh-in rin dān a inang lo hle ībin.

Bible-in min hrilh dān chuan thawhlehna thurin hi Lal Isua thawhlehnaah khān a īnghat tlat a. Amah a tho leh ang taka tho leh tur kan ni. Rom 8:11 chuan taksa tħbi thei tihnuna a awm tur thu a sawi a.

I Kor. 15:12—49 ah chuan Krista thawlehnna chu ringtu thi tawte thawb hmahruaitu a ni a, chu tho leh taksa chu tihdanglam, vân taksa a ni dâwn tih min brilh bawk.

Tichuan, ringtute taksa hi thihna avâng-in leiah phumin awm Ქhin mah se, kan thlarau Pathian hnêna châwl leh, he kan taksa ngei hi nikin niah chuan kaiythawha awmin a la inzawm leh dâwn a. Chutih hunah chuan Ქawih thei hi Ქawi thei lovin a awm tawh ang a; thi thei hi a thi thei tawh dâwn bawk hek lo. Leia mi anna kan neih hi tihbo a ni ang a, vân mite kan ang tawh dâwn bawk a ni.

Kan thih bian kan thlarau engtin nge a awm? Mi Ქhenkhat chuan kan thih hian kan thlarau bi khawvélah hun engemaw chen la chênga, vâk vâk Ქhinin an ring a. Thenkhat chuan, thlarau chu chawlhlawknah châwlin an ring a. Isua lo kal hunah chauh Isua hnêna chéng tur niün an ngai a. An taksa thi tawh thawlehnna thu reng an ngaihtuah ngai lo. Mi dang leh chuan, Juhado rin dân angin, kan thih hian kan thlarau leh taksa chu a thi vang vang a, thlânah Lal Isua lo kal leh hun nghakin a awm

a, nikin niah chauh kaibthawh a ni ang an ti a. Grik-ho rin dān ang deuhin, kan thiə velch kan thlarau chuan a pan tur lam a pan nghal ang a, taksa erawh chu ṭawih ral vek tura ring mi tam tak pawh au awm bawk.

Ringtute thlarau chu vānah a kal nghal a, ring lotute thlarau erawh chu hremhmun-ah a kal nghal a, ringtute zīngah pawh, thlarau Pathian hnēna chāwl tawh leh, taksa leia phum bo tawh inzawm leh theia ring leh ring lo mi tam tak an awm bawk. Thlarau vāna awm tawh leh, taksa leia ṭawih ral vek tawh inzawm leh ring lotute chuan, mihring taksa hi vaivut a ni a, vai-vuta kir leh tur renga siam a ni. Chu-vāngin, he vaivut (taksa) hi chu engti zāwng maha tho leh tur a awm tawh lo. Tho leh tura ronna hi riñ dān âtthlāk mai a ni an ti. Hei hian, ‘taksa hi thlarau tan in a ni a, kan thiə hian kan thlarau chu a zalēn ta a, leia ṭawih ral mai tur a ni,’ tih Grik-ho rin dān a ang hle.

He riñ dān hi mihring chhūtna aṭanga lo piang chhuak a ni a. Bible sawi dan a ni lo. Bible chuan, mihring pum pui, kan taksa, kan rilru leh thlarau hi Pathianin a chhandam vek a, a vaia humhim tur a

ni. "Remna Pathian ngei chuan in pumin tithiangh n che u rawh se; tin, in thlarau leh, in rilru leh, in taksa chu kan Lalpa Isua Krista lo kal hunah chuan, sawisel bovin a pumin humhimin awm rawh se." (I Thes 5: 23.)

Nimahsela, mi  henkhat chuan taksa leia  awih ral taw  te, an thihna bmun leh thl n briat loh te, an t ksa hal ral te, ram sain a ei zawh vek te chu eng tiz wng maha tho leh tur a awm an ring thei lo va. Tin, an thlarau Pathian hn na ch ng tawh chu tibdanglam, thawhlehna chang tawh an ni mai al wm. Taksa Pathianin a t h hi he kan tisa hi a ni lo. He tisa taksa hi chu boral tur a ni z wk tuin taksa thawhlehna thurin hi mi tam takin an hrilh-fiah  in.

Pathian thuin taksa a tih hian mibring-in kan put lai taksa ngei hi a ni a sawi ni. He taksa ngei hi Pathianin a din a ni a. A dintu chuan khawii hmuna mi pawh a la chhuak leh thei ngei ang tib kan ring tur a ni; tichuan, kan rilru leh taksa, kan thlarau n n, a vaia miu chhandam av ngin, he kan taksa chak lo leh tl wm tak hi ropuina chang turin n kin n fah chuan kan

thihna hmun (kan thihna hmun theuh hi kan thlân a ni) theuh atangin Lal Isuan min kaitho leh vek ang a. Kan thlarau a hnêna châwl nêñ a infin leh ang.

Mi thenkhatin taksa leh thlarau infin dân tur hi kan suanetuah thiam loh avâng-in rio harsa kan ti thiñ. Mahse, kan suang-tuah thiam leh briat chin chauha rinna nghah bian Pathian thil tihtheihna rio ngam lohna a hring thiñ tih hriain, kñ thlarau leh taksa inzawm leh dân tur hi eng ang tak nge tih hre lo mah ila rin mai li a him ber a ni.

Tichuan, kan taksa nêñ ngei kan tho leh dâwn a. Chutih hunah chuan kan thlarau leh taksa a inzawm leh vek ang a; Lal Isua lo kal thlenga dung dama lo la awm te erawh chu an taksa tihdanglam (thihna tem lovin) a ni ang. Tin, nuona changa tho leh te chu Pathian nêna inpâwlin, vân-tirhkohte angin an awm dâwn bawk tih Lal Isuan a sawi (Lk.16:19—20, 34—37). Nunna bua hming ziak lohte erawh chu thih hnibna (meidil)-ah an kal ang.

Apostol thurin: “Taksa thawhlehna ka ring a,
Chatuana nunna nen.”

KOHHRAN THUA ZIRTIRNA

Tuñ hnai deuh ałang kbân Mizoramah kohhran dik leh dik lo thuh zirtirna dang lam tâk tek a piəng nasa hle a. Mizoramah kohhran hrang hrangte hi Kohhran ni lovin, ‘Pawl’ mai an ni. Pathianin pâwla awm turin min ko lo va, kohhrana awm turin min ko zâwk a ni.

Chuvângin, pâwl ałanga chhuaha kohhran nihna dik hi hriṣṭiah thei chauh a ni. Mizoruma pâwlte hi nawhchizuar zawm-tute vek an nih avângin, anmahni zawm chu nawhchizuar zawmna, amâh nêñ pum-khat nihna a ni. Chuvângin, ‘a chhung ata lo cahuak ula, a hrangin awm rawh u,’ nun ti a ni.

Pâwl dân hi nawhchizuar zâwmna thuruk (Denomination law and spirit) a ni a; an thurin (doctrine) te pawh hi phuahchawp mai a ni bawk. Thuneihna an duh avângä heng dân leh thurintc hi siam a ni nghe nghe.

Kohhran dik chu hmuh theih lohva awm a nih avângin, he hmuh theih thil reng reng hi chu a lem (hlimthla) vek a ni. Chu hmuh theih loh kohhrana tel tur

chuan lei thil (hmuh theih) laka iothiarfihlim vek tur a ni. Kohhran chu mahni mimalah hian a awm a; chutiang mite chu Lalpan a zawnchhuah te an ni. Vâo rama lut turin thlarau khawvélah kan chen a ngai a; thlarau khawvélal lut tur chuan he hmuh theih kohhran (pâwl) ajiang hian intiari fihlim vek tur a ui. Chutianga titute chu vân khua leh tui nihna nei, kohhran nihna dik tak neitute an ni, tiin pâwl nei mumal loho hian kohhran hi an bei thin.

Tin, kohhran pâwtê deuh leh mi thenkhatin kohhran pâwl lian deuhte beiin, WCC ah Roman kohhran leh Protestant kohhrante inzâwmkhâwm a, khawvélal sa-khaw hrang hrangte nêñ thawkho ni âwm tak tein an lo sawi bawk a. Mi dang tihdân sawisêlin kohhran dik zâwk nih an chuhna lamah kohhran pâwl dangte chu kohhran dik lovah bial an puh bawk thin a ni.

Chutiang tih ching pâwl thenkbatte chuan, Bible Society-in Bible a buatseih te chhiara hmang duh ble siin, Bible man tlâwm zâwka lei a nih theihna tur leh, Pathian thu la bre ve loten an lo hriat a, bible la nei loten an lo neib ve theihna

tura beitu Bible Society pâwla tel chu duh lovin, pâwl in sawichhiatna hmanruah an hmang bawk.

Bible Society-in Bible a tihchhuah te lei duh lo leh hmane duh lo chu ni se thuhran. Hmanga lei duh hle si; chu chauh pawh ni lova, a Bible ngeia pawh chu pâwl dangte sawichhiatna hmanrua (tilatem) bera hmang thintute hian Bible Society-a thawhhona an blau leh an sawichhe ngam hisal hi chu a mak hle tih mai loh chu sawi ngaihna a vang hle mai; an pâwl zawn dân hi Pathianin engtia tak ngai ang maw?

Awle, kohhran dinhmun Bible-in a sawi dân te, tuni kohhran pâwl hrang hrang awn te hi Bible-in kohhran a tih hi a ni thei emi tilie i lo chlui dâwn teh ang.

Bible zirtate sawi din chuan :— Thu-thlung hluiah khân kohhran sawi nân Hebrewovin ɻawng himan pañnih an neih chu - “**Edhah**” ruat lâwk anga pungkhâwmho sawina leh, “**Qahal**” kohchhuah bikte pungkhâwm sawina hi a ni a. Hebrew Bible, Grik ɻawnga an lehlin khân Qahal tih chu Ekklesia tiin an dah ta a. Chu chu thu-

thlung tharin kohbran sawi nân a hmang zui ta zêl a.

Kohbran tia lehlin Ekklesia chuan, mipui pumkhata inhlawmkhâwmho, kal-khâwm tura thlan chhuah bikte a kawk a. Chung inhlawmkhâwmho, pungkhâwmhote chu pungkhâwm satliah ni mai lo, Pathian-in ana tâna a koh avâng a inhlawmkhâwmhote sawi nâna hman a ni ta zel a ni.

Tichuan, tbuthlung tharin kohbran (Ekklesia) tih awmzia a sawi dân chi hrang hrangte chu betiang hian kan hinu a :—

1. In pakhata Kristian inkhawmhote (Rom 16 : 2)
2. Khaw khata ringtu awm zâwng zâwngte (I Kor 1 : 7)
3. Pathian beho túra Kristian pâwlto awmkhâwm ɻhinte (I Kor 11 : 18)
4. Ringtu zâwng zâwng, huapzo kohbrante (Phil 3 : 6; I Kor 10 : 32; 12 : 38)

Tichuan, ‘Kohbran’ tia thuthlung tharin a sawi reng reng bian mimai mai a kawhtir ngai lo va; ringtu, a huhova awmte a kâwk fo ɻbin a ni tih hêng aṭang

hian kan hre thei ang. Pâwl khata awmîho, chengho, khawsâhote. Pathian beho ɿhinte chu kohhran (Ekklesia) te an ni.

Chutiang mite chu Pathian Biak In thianghlim, Krista mo thianghlim leh Krista taksa ti tein vuah a ni bawk ɿhin a. Kohhranho nihna sawisiahna ɬawngkam a ni nghal bawk. Tichuan, kohhranho chu Isua Krista ringtute, thlarau thianghlim hnathawh avânga inpâwlho ɿhinte hi an nih chu.

Chuvângin, kohhran chu hmun hrang hrangah awmin inpâwlkhâwmna hrang hrang nei mah sela, pakhat, pumkhat, thianghlim, huapzo a nihna a bo chuang lo. Tin, rinna leh biak dân leh duh dânin a phuarkhâwm lo thei lo va, an inthen hrang tak tak thei lo.

Thuthlung tharin kohhran zia a sawi anga ringtu innghatte chuan thurin pawm tlan theih an uei bawk ɿhin. Chu an pawm tlan thurin chu Apostol te thurin leh, Nicaea thurin an tihte hi a ni nghe nghe. Tun lai khawvêl hmun hrang hranga kohhran tam ber hian he thurin hi an pawm tlang vek a, a pawm lo kohhran chu tlemtê chauh an ni.

Lal Isua Krista Lal leh chhandamtua pawm a, amah ring tlattute chu biak dān leb rin dānah a bran tak tak theih loh va, khawii bmunah pawh awmin, mihring chak lohna avângin pâwl hrang hrangah awm mah ilə, rinnah chuan pumkhat, thlarauva Lalpa nêñ inpâwlza, ama tâna serh hrao, Pathian kohhran thianghlimte vek kan ni.

Mizoram kohhran (pâwl) hrang hrangte pawh hi insawisêlin, inkaihhruaina leh tihdân hranna liite nei thin mah ila, Lal Isua Krista rinnah chuan pumkhat, inunau za, thlarau zâra a chênnä (Pathian biak in thianghlim) te vek kan ni bawk.

Chuvângin, kan awmna kohhran theuh hi Pathian kohhran thianghlim kan ti ngam theuh a. Kan hnênah thlarauvin hna a thawk a, min awmpuina mæk tak pawh kawng hrang hrangin kan dâwng zel thin.

Amaherawhchu, kohhran nial pakhat, entirnan Presbyterian kohhran bi Pathian kohhran dik a ni tia kan sawiin, kohhran pâwl dangte Kohhran dik ni ve lo anga kan sawi chuan a dik lo vang. Hetianga sawina pâwl hrang rilru hi Paula chuan, ‘Mi-

h̄ring til̄o, mi h̄ring kan nih vangah' a ngai a; mahni awmna pâwl hmangaih bikna aṭanga lo irkchhuak a ni fo ṭhin reng a.

"Keini pâwl chhandam kan nih chuan, pâwl dângte chu chhandam an ni lo vang a, pâwl dângte chhandam an nih chuan keini pâwl hi chhandam kan ni lo vang," tih sawi fo ṭhintute pawh hian an tum chu, an pâwl leh a zirtirna chauh a dik a, pâwl dângte zirtirna chu a dik ve lo an tihna tluk a ui. Chutiang zirtirna chu Uar bik nei pâwl aṭangin a chhuak fo ṭhin.

Mahse, Pathian thuia min hrilh angin, kohhranho (ringtute) zingah pawh a suak (buah lem) an awm dâwn (Matt. 13:24--30). He thu hi kohhran ṭhenkhat chuan Khawvél bi Pathian thlawhhma a ni a, chutah chuan kohhran dik leh dik lo kan jo za dâwn a ni tiin, kohhran mal (pâwl mal) dik tur leh dik lo awm tur angin an sawi ṭhin a ni.

Mahse, ngun taka kan ngaihtuah chuan hengho ngaih dân hian chhut chian a dâwl lo hle. Pâwl mal dik a n awm ang a, pâwl dang zawng zawng chu an dik dâwn lo aṅga sawitute thu sawi hi lo dik ta sela,

pâwl dik aiin pâwl dik lo an tam zâwk dâwn tihna a ni ang. Mahse, Lal Isua teh-khin thu sawiah hian buh tak zîngah buhlem lo ̄o chu a tlem ble zâwkin a lang si. Chuvângin, hetieng ngaihdân hi a dik lo ble a ni.

Chutichuan, kohhran pâwl hrang hranga awm, ringtu zawng zawngte hi Pathian kohhranhote kan ni vek a; mahse, Pathian lam a tlang chuan a pâwl pâwla chhandam tur kan awm a rinawm loh. Pâwl tinah buhlem leh buh tak kan ̄o za ngei ang. Mitinte hi kan thiltih ang zêla rel sak kan la nih dâwn avângin (Thup 20:13) ringtu mimal tin hian chhandamna thuah mawh kan phur theuh dâwn a ni.

Tin, ringtu anga lang, ringtu tak ni si lo kan zîngah mi engemaw zat an awm dâwn a, chung mite chu ‘buhlem’ tia Lal Isuan a sawite hi an ni. A tak ni si lo, a tak ang tak an ni dâwn. Tin, chung mite chu khawvâl tawpah chauh thliar an ni ang, tuna lo thliar tur a ni lo.

Chuvângin, he mite pâwl hi an dik a, he mite pâwl hi an dik lo tih te, mi malah pawh nang hi i dik lo va, kan tih dan hi

a dik zâwk tia lo intiliar hi mihringin kan
tih tur a ni lo va, a dik leh dik lo bre
tur kan ni hek lo, Pathian chauhin a hriat
a ni.

Kan tâna pawiniawh ber chu Rinna
nunga amah zawmtu nih hi a ni. Rinna
nunga amah zawmtute chu Pathian koh-
hren, a chênnä, a in thianghlim, hmuh
theih loh kohhren (Vân kohhren) a tel.
hmuh theih taksa la awm site an ni.
Chutiang mi kan nih leh nih loh chu mah-
ni ngei inhriatfish tur a ni bawk. Pathian
fapa ringtu cåuan mahniah briatna a nei
tia Johana'n a sawi ang khan (I John 5:10)

Rinna nunga amah zawmtute kan nih
tawh chuan ama tâna kan tangkai theihna
tur hmun apiengah kan awm bi a tsba ber
bawk. Mihringte hi a hubova awm a,
thawkho tura siam kan nih avângin kan
thawhhona apiang bi 'Pâwl' tia vuah a ni
mai. Pâwl kan nih avânga thawkho kan
ni lo va, Krista kan rin avânga atâoa thawk-
ho kan li zâwk tih pawh briat chian a
tsul ble. Thawbhona atang chauhvin ringtu-
te bian Chanchin̄ha hrilh darhna kawngah
leh, riogtu aenga kan nunhonaah pawh awm-

ze thuk zâwk kan nei thei ḫin. Chuvângin thawhhona pâwl kau siam hi a ḫain a ṭul em em. Mahse, pâwl tam lutuk erawh chuan ringtute mia ḫendarh nasat avângin kan thawh sawt tur angin kan thawk sawt thei lo.

Chuvângin, khawvâla Kohhran pâwl hrang brangte hi Krista tâna thawhhona tura siam a nih chuan a thianghlin in a ḫa a. Mahse, kan sawi tawh anga interek hran duhna leh, mi dangte laka inlâk hran duhnâ avânga pâwl hrang siam ḫin kîn nih chuan Setana hnathawh leh a duhdâa tihpuitliena bmanrua a ni aŋg.

Indaidanga, thawkho thei lo tura Setan-an nasa taka hna a tbawh avângin khawvâlah pâwl hrang tam tak kan awm phâh niin mi ḫenhat chuan an bria a. Mahse, ringtute biao Pathian ḫanpuinain Setana hnathawh chu kan hneh zêl a ni. Kohhran hmun hrang branga awm, mabni pâwl tâo ḫeuha ḫahaemngai taka thawk ḫinte chu inzawmkhâwmin thawhhona ḫa kan nei thei ta zêl hi Pathian hnathawh, a thiltih-theibna avâng liau liaua lo awm a ni tih loh rual a ni lo.

Mi ḡhenkhatin kohhran hrang hrangte thawhhona WCC te hi sawichhe ḫin mahsele, keini chuan Lal Isua ṭawngtaina hlawhtlinnaa ngaiin a ram tizau zéi tura thawhhona hi i uar zéi zawk ang u.

Mahni ringtu puite thawhpui thei lova, sawi chhe !bin mi chuan Lal Isua la ring lotute, ringtu an lo nih ve theihna tura beihnaah pawh tha an thawh hlei thei lo va; an ṭahnmengaihna ber chu ringtu ni tawhte thawhhona tibchhiat tuma beih leh, ringtute tictiai zâwnga thusawi a ni fo ḫin.

Chutiang mite chu Paula'n 'thu tak zir fo si a, thu tak hre phak rgai lote' (II Tim 3:7) a tih kha an nih a rinawm. Chutiang mite chu hawisan tur a ni. Pathian ram l'melma, a ram z-u zel lobna tura Setana beihna hinanrua mai an nih avangin.

Chuvangin, Krista tān ṭahnmengai takin mahni awmna bmuo ṭheuh aṭangin thawk ila. Keimabniah bian Pathian kohhran dik chu a awm a; kohhran kan nih avangin, ringtu bmuo hrang hranga mite nén pumkhat, riona leh baptisma hmunkhata brin kan ni a. Pathian khaw-

pui, a chenna atana buatsaih, lungpui (Kris-ta) chunga rem chhohte kan ni tih i hre reng ang u.

A tawp berah chuan kohhranin kan mawhphurhna “Chanchin Ṭba, la hre ve lote hnêna hril a, an thlarau sal tanna ata chhuah a, ṭhangthar zelite hnena hlan chhawn (Matt. 16:18—19; 28:19—20; II Tim. 2:2)” hna bi ṭhabnemngai taka kan thawh theih nân, kohhranhote rilru hmun khat pua kan awm a hun ta hle mei.

‘Mahni seh seh mual hrangah’ ti̱ kan pawl tan ṭheuha theih thawh kan bâwla kan beih ang tluk hian, Chanchin Ṭba la hre lotute ‘ringtua siam hna’ bi thawka beitu nih a va ṭul em. Pâwl siam aiip ringtu siam hi Pathianin kohhrana min dintir chhan a ni si a.

Part II

Bung hmasa lamah khân Kohhranin inkaihhruaina leh Thurin sel tak kan neih sa chhünga zirtirna peng hrang hrang lo chhuakte leh, hmân ałanga tun thlenga kohhran inzirtir dâñ tlângpui, bible leh thurin tlîwhchhana kohhranin a lo kalpui ɬhin dânte tarlan a ni a.

He bungah erawh hi chuan kohhranin inzirtir dâñ tlângpui nei mah ila, sawi uara kan neih lem loh leh, pulpit tlângah pâwh kan sawi lan khat pâwl tak, mi ɬhen-khatte sawi uar leh tui pui ber, pâwl zawn uân leh kawng dik lova mi tam tak an hruaioa hmanrua ni si te kan luhkhung dâwn a. Pathian thu dik hmuh chhuah phah nânı kæn hmæn ogei theih nân, ogun tak leh chik tukin i zir ang u.

UAR BIK NEIA ZIRTIRNA

Khawvêl fiona leh tbiamna a sâng zêl a. Bible cbhut dûn leh hrilbfiah dân te, kelpui dân te pawhin bma a sawn zêl bawk a. Bible châng ȝhenkhat uar bik leh chawisân bik neia zirtiroa avâng leh uar duhzâwng inan lohna avângin ringtute zîngah inhhendarhoa a lo tam ta tial tial bawk a.

Nih tur leh tih tur pawimawh kan hriat dân inan lohna avâng leh, kan chan leh nia kan inhriat ngei pâwh a inan loh avângin Pathian thu sawihova inpâwl hlinna (fellowship) ringtute hian kan nei hlei thei ta meuh lo bawk nêo.

Kohhran hrang (denomination) te phei chu ‘In pâwl tih dan’ tiin kan irchâng ran a. Pâwla tel lo, thlarau ni intiho lab-in anmahni chauh thlarau lum thu tak bretu leh duhtu nia an inhriatna avângin an tin aoga ring lo leh pawm lote lakah an inthiar-fiblim blauh bawk si.

“Lal Isua bi ‘ka ring e’ ti mah lz,
Sabath i serh loh chuar, Baptisma Lal Isua
hminga hnim phuma i chan loh chuan,

Pâwlah i hming i ziah chuan, kan pâwla i tel loh chuan, Thlarau thianghlim hnathawh i rin chuan si loh chuan, chhardam i ni chuang lo vaøg," kan inti tawn ta !

Thenkhatin Israel hnam nihna atanga chhandamnaa lut tura insawiin "Ephraima thlah kan ni, Minasea thlah kan ni," tiin Israel hnam zinga mi 144000 thlanchhuahte zinga tela, taksa lñnnaa luh a, kum sang laham chen an lo tum ble bawk a.

Mi ihenkhat chuan, "Mizote hi Pathian hnam thlan kan ni a, Israel-te thiktir tura Pathianin a buatsaih, rah hmisa turte kan ni. Mahse, kan ram leh hnam hi Pathianin min kohna anga kin awm loh avângin hrem kan tuar dâwn a; kan ram leh hnam hi Pathianin a thian thianghlim dâwn," tiin Pathianin Zoram a then thianghlim huna thi zinga tel hlauhna avângin tih tur leh lih tur eng engemaw an lo buaipui mek b.wk a.

Chutih laiin, "Pathian thuthlung a io-thlak dâwn a. Tunah hian Thlarau hunah kan ding mëk a. He hun bi Pa hunin a rawn thlak dâwn. Chu hui (Pa hun) lo

thleng tur chuan he hun (thlarau hun) hi a rawn bukthuah tawh a; chuvângin, hun inbukthuahah kan awm mèk a ni. Cbu hun (Pa hun) lo thleng tur chu kum sâog laliam a ni ang a, chu hun chu Mizoramah ngei bian kan hmang dâwo a ni," an lo ti bawk.

Tichuan, Zoram hmuo hrang brangah zirtirna mak pui pui leh tib dîn danglam tak tak—intbawina te, zu leh sa nêna Pathian biakna te hial a lo awm ta a. Hmuo lhenkhatah phei chuan mitringa inthawi tul tihoa hial a lo awai ta nia briat a ni. Hengte hi engnge a chhan ni ang le ?

Heti em ema rin hranna kan ramah a lo tam takna chhan ber nia lang chu—Kan irnghahoa lungphum a in an loh avâng ni berin a lang. Chbandam nih kan tum dâñ leh him kan tum dîn te, Pathian ram chei kan tum dâñ a inan lohna hian biak dâñ leh tih dîn inan lohna a chher chhuak a. Uar duhzâwng a inan loh miau chuan kalbo theih a ni lo tibna a ni nghal bawk.

Tun laia uar bïk neia zirtir thin mi tam tak chuan Lal Isua rin hi Chandamna a ni a, chu chu Pathian duhzâwng leh a

hnathawh a ni tih Pathian thu tak hi inngahah nāo hmang lovin inngahahra dang an nei Ქbin. Lal Isuan, tupawh fipa ring a piangin chatuan nunna a nei tawh (John. 3:36) tia a sawi te, Paula'n 'Rinna avâng khawngaihnæa chhandam in ni,' (Eph 2:8) tih a sawite hi thlamuanpui lovin, tih tur leh nih tur Ქul nia an hriat an tih leh nih avâng himna, chhandamna chu chang dâwna inbriatna leh, serh leh sâng engemaw an tih avâng chhandam ni dâwna intinna an nei a. An zirtirna leh thuhril ber pawh Pathianin a khawngaihnain nisualte min chhardam tih thu aiin an tildan chu an sawi lâr zâwk Ქhin a li.

Mahse, Bible chuan tih Ქhat avâng te, tih dik avâng te, nun dik avâng te leh beih vakoa avâng tea chhandamna hi kan chan tur angin a sawi ngai lo va. Nasa taka peitute leh bei lote pawh Pathian mit hmuh-chuan, mi sual lai let der, Pathian topuina chaog zo lote vek kan ni (Rom 1:23). Chutiang mi chu ni mah ilæ, amar at leh khawngaihoa avâng zâwkin chhandamna chu mi tin tâo Isuaah a siam a. Kan thawh chhuah leb phu vâng ni hauh ñvio, Pathian hnathawh (Lal Isuaa tih lana

awm chu) miin a rin avâng chhardamna chu, hmao aṭanga tun thlengin mi tin tân buatsaih a la ni zel zâwk a ni.

Mihring kan chak loh avâng leh kan famkim loh avângin kan tuipui zâwngte leh kan duhzâwngte a inang lo va; tin, kan tib theih zâwng leh tib theih loh lamte pawh a inang hek lo. Kan hriatnate a inchen lo va, kan ngaihdân pawh a inang dâwn bawk hek lo. Heng zawng zawng hi mihring kan nih vâng chauh a ni tih hriat reng tur a ni. Famkim lova siam kan ni a; kan famkim lohna lai ṭheuh hi kan inhriatpui a, indawn kâng tawn, intanpui tawn tur kan ni.

Kan theibna leh duhzâwngte hman ṭangkai tumna avâng mi dangte laka inlak-hran tuma beibna aṭang hian uar bik neia zirtirna hi lo piang chhuak a ni. Hei hi Setanan fing thiam taka hoa a thawh dân a ni fo reng a. Chu thaongah chuan lutin Setana hmaorua, Pathian ram hmelmanah kan iosiam ṭhin a ni. Hetiang mite hian an taimakna avângin an thuhnuaiyah mi engemaw zat thlenuthlu ṭhin mah se, Kris-ta ram tibzau zêlna hmaorua ni lova, ring-

tu zîoga inlhendarhna tipunluntu an nih zâwk avângin an dâih rei ngai dâwn lo a ni.

Kan ramah hian pâwl hrang a tam deuh deuh a, ringtu tak kan tlem tial tial a, Pathian thua indona a nasa tial tial bawk si ! Thlarau mi inti kan ngah deuh deuh deuh a, pâwl hrang leh rin hranna a tam tial tial si. Hei hi ngun taka kan ngaihtuah a hun ta. Lal Isua chuan, ‘Pum-khatna thu’ a ngai pawimawh a (John 17 :- 11); A duh dân dodaltu, Setana hian, ring-tute zîngah uar bik neih duhna thinlung puturin nasa takin min bei a, chu chu hre lovin, mi ɬeekhat chuan hmanruaah ka ɬang a ni tih ngaihtuah hauh lovin Setana hmanrua atân aq lo inpe si ɬhin.

Tichuan. Lal liran bawl châkna leh dubaa te, mi tute emaw thawhpui theih loh avâng te, mahni kan inhriat chiañ loh avânga hotu nih châkna te leh, interek hran châkna leh duhna hrim krim te kan neih ɬhin avâng hian ngaitdân hrang kan ti-chhuak a. Kan kal thui tulh tulh a, kan tuipui zâwngte hleihluak taka sawiin mi dangte kan hnâwl ta ɬhin a ni. Mi ɬen-

khat anmahni ogei pawh an inhriat sia
tbûka thu lo sawi ta lah bo lo.

Takna te, rinawmna te, ngilneihna te,
insumtheihna te leh idongaitlâwmna te, in-
ngaihdam tawona te, inhinanngaiha induh-
sak tawnna te kan neih tlem lutuk avâng
hian thawhho harsa kan ti a. Mi dangte
kan thawhho pui theih miau si loh chuan
inlakhran mai loh chu tih tur dang a awm
ta thin lo a ni. Hei hi Pathian duhzâwng
ni theiin a rinawm lo.

Mi dangte Pathian thu awi lo, mi bum
hmang leh tide:tu, takna reng nei lova
sawi a, mahni chu cheng sâng, chung dik,
hmu d.k, thlarau duh leh a hnathawh ring-
a, tlarauvin a chettir a:ng zela chet pawh
hniul lotu nia inhriate hian mi dangte
thawhhopui duhna aiin inlakhran duhna ril-
ru an nei ibio. Mahse, Pathian tbu chuan
mahni sia mi ding tha zâwka ruat theuh
turio min ti si.

Chuvângin, beng Pathian thu tak te hi
hriain ken tibdân iba lo theuhte i sim ang
u :— “Mi tupewhin zirtiraa dang a zirtir
a, thu tak (kan Lalpi Isua Krista thu c'bu)

leh, Pathian ngaihsak lam zirtirna a awih loh chuan, ani chu a chapo va, engmah a hre lo va, hriat ahnekin inhrial leh thu kah kawngah chuan a à ta zàwk a ni. Chung ałang chuan awhna te, insualna te, sawichhiatna te, tha lo lam rinna te, hnial-hrâtna te a chhuak thin a; chutiang hnial-hrât mite chu rilru chhe nei leh thutak nei lo mi, Pathian ngaihsak hi hlawkna emaw titu an ni.” (I Tim. 6 : 3—5)

“Nimahsela, zawhoa átthlâk te, thlahtute thu chhuina te, inhrialna te, Dân thua insualna te chu hawisan zel rawh; chung chu thil sawt lo leh engmah lo a ni si a.” Tita 3:9

“Tupawh Krista zirtirna thua awm reng lo va khüm chuan Pathian a nei lo ve. Chumi zirtirna thua awm reng erawh chuan chumi ngei chuan Pa leh Fapa a nei kawp a ni. Tupawh chumi zirtirna thu chu rawn keng lovin in bnenah lo kal sela, in inah thlentir sub ula; tawngkam tha pawhin thlah suh u; tawngkam thaaw thlahtu chu a thil-tih sualah chuan a tel ve si a,” II John 9—11

“Rinna avânga tbiam changa awmio, kan Lalpa Isua Krista nêñ ioremin i awm ang u,” Rom 5: 1.

“Tupawh amah ring chu thiam lohvin a awm lo vang; tupawh ring lo chu tun apang-in thiam lohvin an awm,” John 3: 18.

“Pathian mit hmuhin tumah reng Dân avânga thiam chang an awm lo tih a lang reng a ni. ‘Mi fel chu rionain an nung ang,’ tih a ni si a,” Gal 3: 1I.

PATHIAN KA NI|ISUA KA NI

Tun lai leh hman ałang tawhin, "Pathian ka ni." "Isua ka ni, thianghlim famkim ka ni, ka sual thei tawh lo," titu mitam tak an awm Ქhin. "Hnehna nun ka nei tawh a, tumah ka haw thei tawh lo," tia uar tak taka tlāngau Ქhin pawh kohhran mite zīngah ngei ao awm Ქhin.

Hetiang titute hian Isuaa kan chanvo, amah kan rin avāṅga kan nihna Bible-in a sawi hi an bretuh lo ni berin a lang. Mi sual boral tawh hnu, Lal Isua tlanna avāṅga fa kan nihna te, chumi avāṅga Pathian ro luahpuitu tur kan nib tāk mai thute chu Thlarauvin min hriattir a. Kan thinlungah sual huatna leh sual Ქhat loh zia te, sual tih duh lohna mai ni lova, suala tlu mēkte khawngaihna leh hmangaihna thlarau zārah kan ban tem a. Kan buat Ქhinte kan hmangaih a, kan thinurna Ქhioah kan lāwm a; thil engkim nai thlarau zārah a taka nunpui thei dāwna inbriatna kan nei a. Kan nun chu lāwmnain a luang liam a, Ქhatna tinreng te chu kan ta nia hriatna leh, engkim mai tithei dāwna inbriatnate kan lo nei hial Ქhin.

Pathian thlarau awmpuina leh pâwlna mibringin kan chan lai leh, thlarauvin mia chencbilh lai tak tak chuan kan tihttheib ngai loh leh briat ngai loh tam tuk kan titheiin kan bre thei thin reng a. Tin, chutih lai chuan kan nun pawh a tbiangblim a, sualoain kan nunab bmun reng a lei thei thin lo. Lâwmna leh hlimnain kan khat a. Eoglai pâwha Pathian nêna in-pâwlna neih mai loh chu kan nun tihlimtu leh titlaitu dang a awm lo.

Thlarau zâra ringtuin vân nun tem lâwkna kan chan bién, kao oihoa (mihring) hi a bo a, mi dangah kan piang ta emaw tih palh awl tak reng a ni. Thanga chu a pianthar avângin Liana a ni chuang lo va. Thanga a la ni reng. Mabse, a pianthar bmaa Thenga rilru leh duh dân kha erawh chu a intblak ta thung. Chutiang chuan mibring bi kan piaothar avângin Pathian emaw, a fapa Isua emaw kan ni mai lo va, kan tbiangblim famkim ta a, sualna kan nei ta lo tihna pawh a ni hek lo. Jakoba chuan, “Miin sual ka nei lo,’ a tib chuan mabni a inbum a ni,” a ti a ni.

Pathian sa, vân khua leh tui nihna nei, mi thiaughlimte nen tualkhata lêng za, mi thianghlim ni tura kohte kan ni a; mahse, piangthar mi sual, bawlbhlewha khat, nitin, englai pawha sual reng mai kan ni. Chutieng mi kan nih avâng chuan thlarau zâra amah anga thiangh'im tura koh leh buitsaih kan ni.

Pathian te kan ni tia sawi thintute hian Sâm 82:6 thu te. Exodus 7:1 thua Mosis, Pathiania Pathiana a siam thu te t n chhanah hmangin, Pathiania a nihna bi a kawmpui lo va, mihringin k n chan ve n in duhsak em em z wk an ti a.

Thuthlung hlui hunah kh n roreltute, laite kha mipuite Pathian (hmuh theih Pathian) angin Ble hian a sawi thin reng a. Mahse, anmahni leh, kha tih laia mite ngei pawh khar, Pathian t.k tak (V.n Pathian)-ah chuan ao iang vi ngai re e reng lo va, Pathianin a aiawha a dahte an ni chauh zawk tih an theiboghilh ngai lo.

Tun laiio mi theinkhatin, "Mihring hian Pathian kan rin hnu chuan amah r a pumkhat kan ni a, Pathian nihna leh din-hmuu zawng zawng kha kan nihna leh din-

hmun a ni. Chuvângio, amah nêñ nihna leh dinhmunun inang; pumkhat kan nib tawh ber chuan, miin Pathian ka ni, Isua ka ni an tithei tawh alâwmw,” an ti ̄hio.

Mi ̄benkhât chuan, “Mei si leh meipui chu a infin chuan pumkhat, meipui a ni tawh ̄hio ang hian, Pathian them mihringa awm hiao Pathian tak, riina avângä a fin veleh mihring chu Pathian a lo ni ve nghal mai a ni,” an ti bawk.

Mahse, ringtute hi Pathian nihna leh dinhmun ding kan ni lo va, amah kan rin avâng erawh chuan a chanvo, amaha thil awmte changtu leh neitu tura buetsaih kan ni chauh zawk. Mosia kha ‘Pathian’ a ni lo va. Pathianin a nihna dinhmun aiawh turin a mi Israel te huênah a tirh a ni zawk. Chutiangin, keini mihring, sual fa, suala piangte pawb hi engtik lai mæhin Pathian emaw, a fapa Isua emaw kan ni dawn lo reng reng a. Amaherawhchu, amah kan rin avângio, khawvelah a aiawha ding tur leh awm tura a ruat leh kohte kan ni. Chu dinhmun a kan din theihna tur chuan thlarauvio finna te, briat theihna te, chakna te, hnehna te nîn pe a, cbu chu tem lâwkna a ni chauh nghe nghe.

“Ka tem ḥin be leiah hian,

Vānah a zuel zāwk chu.”

“Duh takte u, tunah hian Pathian fite kan ni a, engtinrge kan la awm dāwn tih erawh chu a la lang rih lo ve; amah a inlār chuan amah angin k n h awm dāwn tih zawng kan hria,” (I Joh. 3:2) (Heta a inlār hun hi a lo kal leh hun tur sawina a ni.)

Chuvāngin, tun laia mi ḥenkhatin, “Pathian ka ni, Isua ka ni,” an ti fo lu a nuihzatthlak hle a. Hetiang i titute in in vān Pathian leh a fup̄ Isua kha en ni t̄k takin an inhre lo va; mite haēn̄t̄ int̄hdānglam an duh vāng leh, bible thu mel ḥenkhat hrilhfiah theitu nih aū duh vāng a he thu bi sawi mai ḥin nuu aū lang zāwk.

ZAWLNEI THUA ZIRTIRNA

Zâwlnei tia kan sawi bian 'hrilhlâwktu, thil lo la tleng turte lo hmu láwktu leh, puang zâr ṭhintute' bi kan rilruah an lang nghal mai awm e. Chuvângir, kan rama chutiang mite hnathawh leh titdânte bi Pathian thu aṭanga chhutin kan thlirho ang a. Ka duh ber leh ziab chhan ber chu, tun laia kan rama hetiang zâwl thupuante hi innghabna tlak a nih leh nih lo'b kan hriatfian theih bi a ni.

Thuthluog blui hunah khân a mi Israel-te hnênah Pathianin a zâwlneite hmangin thu a sawi ṭhin tih kan hria a. Chung zâwlneite chuan Pathianin a tirh ang t.kiu thu an sawi ṭhin. Israel-te chu an sualnah an zilhhau va, an sual an sim loh chuan Pathianin a hrem turzia te an hriattir a. An hnam nuna thil lo tleng turte chenin zâwlneiho hmangio Pathianin a hriattir ṭhin a ni.

Amaherawhchu, Pathianin zâwlnei hmangin thu puang ṭhin mah se, Pathian tirh ni lo zâwlnei mi tam takin Pathian tirh zâwlneite angin thu an puang ve bawk ṭhin

tih Bible-ah kan hmu. Chung mite avang chuan Israel zîngah rin hranna a chhuah-phah hial niin a lang. Chutiang zâwlnei dik lote chu a zâwlnei dikte hmangin Pathianin a dodal a ni tih a briattir ̄bin a. Tin, an thusawi awitute pawh a dodal nghan bawk ̄bin a ni. (Jer. 23:9—32).

Deuteronomy 13:1 aṭanga kan chhiar chuan Israel fate chu “zawlnei emaw, mumang neitu emaw an lo awm a, chhinchhiahna emaw, thil mak emaw an entir che u a, chhinchbiahna emaw.....an entir che u a lo thlen a, in hriat ngai loh ‘Pathian dang i zui ang u khai, an râwng i bâwl ang u,’ in hnêna an tih chuan, chu zâwlnei emaw, mang neitu emaw thute chu in pawm tur a ni lochu zâwlnei emaw, mumang neitu emaw chu tihblum tur a ni” tiin Pathianin thupêk khauh tak mai a pe. Zâwlnei emaw mumang neitu emaw te thu puao chu a thlen dik avângin an thu awi mai tur a nih lohzia leh, chutiang titute chu tihblum hial zâwk tura Pathian thupêk hia. zâwlnei dik lote laka Pathian thik thu chhiatzia a lan chiantir hle.

Hun a lo kal zêl a, thuthlung tharah chuan zâwlnei hna chu a lér ta lo hle a. Thuthlung thar intan lai khan Baptistu Johana chuan Lal Isua lo kal tur chanchin leh a hnathawh turte chu a lo puang lawk a. Isua a lo kal ta a, zâwlneihna leh puitiam hna zawng zawng chu a kutah hlan a ni ta vek a. Ani chu Pathian inpuanna famkim a lo ni ta a. Hebrai ziaktuin a sawi angin, Thuthlung hlui huna zâwlneitea thusawitu Pathian chuan tun hunah hian a fapa (Isua)-ah chuan kan hnenah thu a sawi ta a; tichuan, zâwlnei hna chu Isuaah tih-famkimin a lo awm ta a ni. (Heb. 1:1—2).

Amaherawhchu, Lal Isuaah zâwlnei hna a famkim tawh ti mah il, Lal Isua hna chhunzâwm zeltuten, Lal Isua hnathawh leh thil tumte chu ken tel zêl a ngai a. Chu hna chhunzâwm a, keng nung zêltute chu tute oge tih thuah ngaihdân leh pawm dân a inang ta lo va; chu chuan zâwlneihna hna chhunzâwm a nih zel dâcah harsatna a awm phab ta niin a lang.

Tun laia kan rama zâwlneihna lam tuipuitute leh buaipuitu mi tam takte hi chuan he zâwlnei hna bi mimal tute emaw

hn̄enah blan ch̄bōh zēl niin an ring a. Tin, chutianga fibtleih tur chuan mi ḥenkhatin 'inlārṇa ka bmu' tiin thil lo thleng tate huai tak takin an lo hrilh lawk thei hawk si a.

Zâwlnei Joela thu lo hrilhlâwk tawh lu chhuakin Tirhkohte Thiltih ziaktu chuan hun hnubnungah chuan "In tlangvîltea mumangah an mang a.... ka thu an hui aog (Tirh.2:17--18) tih a târlan chu tonchamum mumang danglam leh mak pui pui ne te, inlārṇa chi hrang hrang hmutute kan ngah ta em em mai a ni. Heng mumang 'eh inlārṇa te hi a pawng a taka awih loh ngawt chi chu a nih lohna chen a awm a ni thei e. Amaherawhchu, tun laia mi ḥenkhat mumang leh inlārṇa hmuhte hi chu awi dawn mah ila, a dik lohna a lang leh hma lu deuh va, awi bman pawh a ni lo.

Entirnân -- Presbyterian kohhran biak ina ramhuai hmua insawi te, Mizoram buai tirha kan ram dinhmun tur thua inlārṇa hmutute thu puan thleng dik lo tawh zawng zawngte kha.

Mi tam tak ialārṇa leh mumang hi chu, a hmutuin chiang takin lo hmu Pawh

ni se, Pathian inhriattirna a nih a rinawm
lem loh. Pawl mal er luattukna rilru vang
te, mimal huat vang te, ram leh hnām kəl-
pui an duh dān zāwnga mumang leh inlār-
na te hi min 'ka hmu e' an tih miəu chuan
a hmu ngei a ni mai thei (dawt ngawt
zawng an sawi em lo vang). Mahse, an
hmuh angin a lo thleng leh si lo hian, an
tbil hmuh a dik lo chang ni lovio, a hmuh-
tirtu pawh a dik lo a ni tih a tilang fiah
klein ka bria.

Pâwl chhuak nu pakhat ka kawm chuan
heti hian a ti : "Pâwl aṭanga kan chhuah
dâwo hian Pathian hnēnah chhuah a ṭhat
leh ṭhat loh min hriattir turin nasa takin
ka dîl a. Mahse, ka duh angin chhâona
ka hmu mai thei lo va. Zan khat chu, ka
ṭawngṭai leh ta a. 'Aw Lalpa, i hnêna ka
dîl hi ka hnênah min hriattir loh pawhio,
ka fate emaw, kan chhûngkua tu emaw ber
hnênah hian rawn briattir ang che,' ka ti
a. Chutia ka ṭawngṭai zân chuan, ka fanu
pakhat chuan a mumangah Pathian hi a lo
bmu a. Ani chuan 'Lalpa in siam ṭhat nân
bun kan la nei em, ? tiin a lo zâwt a. Pa-
ṭhian chuan, 'Hun tlem tê chauh in la nei.

Tun chawlbni bma ngei hian in awmna kohhran hi chhuahsan rawh u, " tiin a lo hrilh a. Chu chu ka ṭawngtai hlawhtlinna, Pathian miø chhanna ngei niin ka hrta a; ka fate nêa hlim tak leh phûr takin kohhran hi kan chhuahsan ta a ni," tiin

He nu hian a fənu mumang chu Pathian chhanna ni ngeia a hriat avāngin kohhran a chhuahsen a ni. A fənu hisn mumang chu a neih ngei pawh a rinawm. Mahse, a muuranga thil hrilhtu chu Pathian ngei a ni ang em? Lo ni ta se, amah ringtu (kohhranho) zing atanga inla hrang turā han hrilh mauh mai chu a m. k hle.

Eng pawh ni se, mumang a'ang te, kan thinlung atang te leh eng hmantua pawh hmangin Pathian chuan kan hnena thlu a sawi thei tih chu phat ruəl a ni lo vang. Mahse, kan hnena thusawi thirty hi ngun taka kao ngait tuah ṭhin a tul hle mai. Johanao thlarau nazawng ring lo turā min ngen ang hian, kan hnena thu sawi ṭhin apiang hi Pathian aw a ni vek lo thei tib bi i ngaihtuah so ṭhin ang u.

A nih leh Pathian aw engtiange kan briat theih ang? A hmaa kan sawi tawh ang khan thuthlung thar hunah chuan Lal Isua hna (zâwlnei hna pawh huamin) chhunzawma kalpui zeltu chu kohhran hi a ni a, kohhran chuan thuthlurg hluia zâwlneite hna ber Lal Isuan a rawn tilfamkim tawh chu a kalpui zel a ni. Chuvângin, kohhran thurin leh zirtirnate bian zâwlnei hna chu a a keng tel nghal vek a. Hun hnuhnunga thi! lo tbleng tur te, Pathian mite awm dân tur leh nih tur te, mimal nun leh khawsak dân tur leh, ram leh hnâm nun tlengin a hrilblâwkin a zirtir ñbin a ni.

Kohhran leh a zirtirna atanga mi a kalpen tewb chinéh bian a ni. mumang dænglam leh inlärna maksak a pian chhuah fo ñhin ni. Ni china nu pakhatin, pâwl a chhuahsan chhan a sawiah p wh chu chu a lanfish tewh kha. Kohhran atanga chhuah a duh tewh a, a duhna tipuitling turin a fanu mumangah a kruaichâhuaktu chuan a briattir mai a ni.

Kohhran leh a zirtirna piaha miin Pathian briat a tum hian aw chu a bre ngei a. Mahse, a aw briat chuan amah leh a

thuawitute kawng dik loyah a hruai thin.
Chutiang aw chu Bible zirtirna pish lam,
Pathian kohhranho jkend rhna atana lang-kai tur aw a ni thin.

He lam tuipui tawh vekte chuan, "Bible hin thu zawng ziwing a səwi kim vek lo va, P thianin a mite linenih a tharin thu a səwi zəl a. Chu Pathian inpuanna zəl awitute chu Patian thiawitute on ni. A inpuanna thar zəl Eniwltute hin Pathian thlarau an duh lo va, an hoiwl a ni," an ti hlauh thung hin a ni.

Mahse, an kal zel dan leh an thu sawi-in an nihaa an tiilan thin avangin hon engemaw ti chhang ciau mi thenkhatin zoi mah se, khua reiah an inngbahna dik loh-zia a lang leh thuai thin. Chavāngin, tun lai hunə Pathian kohhranho zirtirna khuma thu puang thintue han Isuia Pathian inpuanna fainkini an awi lo va, a hoathawh chhunzāwm zeltu ko inran pawh an do bawk a. Chavāngin, anmahni zui chu kawng dik lo leh him loya kalna a ni uh i hre reng ang u.

“Ngaihven ula, fimkhur rawh u; in khing-pui Diabola chu sakeibaknei rum Ქhin ang-in a ei theih tur zawngin a phi ruai Ქhin; in unau khawvēla awmhote chungah chutiang tuarna a thleng Ქhin tib hriain, ring nghet taka awmin amah chu do rawh u,”
I Pet. 5:8—9.

TAKSA TLANNA, KUMSANG LALRAM

Tun laiin mi thenkhatin Lal Isua ring-tute hi Pathian fa, a ro luahpuitu tur, ven khua leh tui kan nih te, chumi avângä thlarau zakhamna kan chante bi khawpknam lovin, bible-in hun hnuhnunga thil lo thleng tur a sawite a ni lo z.waga zirtirna thu an thehdarh nasa ble a.

An zirtirna tlângpui chu hei li a ni. "Tunah bians rinnna thuthlung hi chu keh-brante buaipui tawk a ni a. Keini cha he kan taksa ngei hi thi lova, nung chunga kum sâng lalram lubna thuthlungah Lalpan min hlang tawh a. Chu hun chu a lo thlen thuai dâwn avângin, Lalpan a ruatte chuan chu hun chu kan hmu ngei dâwn. Mahse, a ruat lohte tân erewh chuan chu hun lo thleng tur chu an hre ve lo vang a, an luah hek lo vâng, hriattirte tana hriat chi leh hmuh chi a ni.

Tin, chu taksa tlanna lo thlen hunah chuan he kan taksa thi thei hi tihdanglam a ni ang. Chuta lut turte chu mi 14400 (nuai khat sing li leh sang li) te chauh an

ni oghe nghe. Chung mite chuan Mizorainah ogei bian kum sâng lalram hi an hmang ang a, chu kum sâng lalram luttute chu, an taksa thi lova kum sâng lalram hmengtute (taksa tlannaa lutte) au ni ang.

Mizote hi Pathian hnam thlən, Israel hnam thiktür tura ruatte kan nih avângin, chutiang kan nih theihna tura Pathianin a buitsaih lâwk ram kan ni. Kan ram zau zâng, a dung mêl 200, a vang mêl 100 bial vel hi Pathian humhimina hinun a ni dâwn a. Chumi huna tel ve tura Lalpan a kohte cäu tunah hiñ pawi ra n añaingin a la cbhuak mêt a ni.

Chu hun kum sâng lalramah chuan mihringte chu Pathianin duhsakna tinieng leh thił tha tinreng a hlân dîwn a. Au dum chhung hunte pawh tiasei sak an ni ang. An chungah engmâhin barsitai a siam tawh lo vang a, Lalpa Pathianin a vêagin a enkuwl dâwn avâng leh, khawvela a chanchin tha meichher cahi êng zel tura a ruatte an nih avângin duhsakna tinieng eukawl leh vûr an ni ang" tih hi an sawi dân tlâng-pui chu a ni a.

He zittirai hi han ngaihtuah thuak chuan thil ni thei âwmin a lan theihna lai a awm. Heng bible châng - 'sa kan nihna (kan taksa tñna chu) nghakin, keini meuh pawh kan riruin kan rum bawk si' Rom 8 : 23 tib thu te, "Vân ata kan awmna tur sín thuah châk em enin he mi inah bian kan rum si thin; chutiang sinin awm ila saruakin kan awm lo vang. Keini he awmnaa awmte hi rit phuin kan rum tek zet si a, sin lova awm kan duh vang a ni lo va, sin thuah awm kan duh vang a ni zawk, thi thei hi nuana lem zawnin a awm taeth nân" II Kor 5 : 2--4 tih thu te, "Csing-hnia chu beram no nén an awm dun tawh ang a, keite chu kel no nén an bawk dum tawh ang; bawng no leh sakeib, knci vang-lai leh ran chawm thaute chu an awmlo tawh ang a, nauping tén a hruai duh duh aung ka tlâng thiunglimah chuan intihnat a awm tawh loveng a, intihchhiit a awm tawh hek lo vang" Isia 9:5 9 tih thute leh Isia 65 : 17—25 a, vñr thar Ich lei thar siam a nih a, Jerusalem chu hlim-naa siam a nih te. chu mi hunah cuan, tap thawm hriat a ni tawh lo vang a, nau-sen vi tlemté dam an awm tawh ioh tute,

putar pawh dam lai ni tla an awm tawh
 loh tur thu te leh, mihring dam chhüng
 chu thing dam chhüng chen a nih tur thu
 a sawi te, Ani chuan a mite kohnaah an
 lama beng a chhit reng tur thu a sawi te
 hi kum sâng lalram emaw, kum sing rorek
 hun emaw sawina Ich awm dán tur hrilh-
 lâwkna nia an hriat avîngin, mi tam tak
 chuan, bible in a sawilâwk iungbahna tlak
 niin an hriat phah thio a ni.

Mizo hian makna riau kan neih chum
 ram tê reuh tê-a cheng leh hnam tlem tê
 ni mah ile, Chanchin Tha avâng hian hnam
 ropui leh hnam dangte aia chungnung
 zâwka inhriatna kan nei tlat hi a ni.
 Chanchin Tha hian khawvèl hnam dangte
 aia chungouona nei turin min chhera hriat-
 na chuan, rin dán âtthlik leh mak tak tak
 awinaah min houk lut zêl bawk a. Mi
 thenkhat phei chuan kan mibringpuite ngei
 an ni tih chiang taka kan hriatte ngei
 pawh, an insawi thlarau a, Pathian thu
 khawi lai laia mite emaw an han lak
 chhuah a, Pathian ni hiala an han insawi
 pawhin kan awi ibei ta zêl a nih bi.

Thi lov., he khawvèlah ngei taksa tlan-
 na chang a, kum sâng lal ram, Mizoram

lo thleng dâwna ringho pawh hian, an inghahca hi bumna mai a nih an bre haoh lo. Mahse, Pathian chauñ amah ringtu zawng zawngte leh thil si m dangte nena, iat'hnat leh tuarna reng iengin a tibbum tawh loh turin kin tan chauñ ram a buatsaih zâwk si (John 14:1 - 4). Chu hun lo thlen hñen chu keini ringtute chauh bien kan nghôkhlel lo va, thil siam dang zaweg zawng pawbin an rghakolel tek meuh a ri tih Paula'n min hñlh (Rom 8:13).

Chu hun (chauñ ram) lo thleng tur chu Pathian fate zalenra ropui, sin thumha kan awm hun tur chu a ni a, he khawvel khawii l i emawa bman tur niñ a ri pawm loh va; tin, tute emaw tan chauh lah a ri hek lo. Amah ringtu zawng zawng tan a ni zâwk. Tin, chu hun chu kum 1000 chauh pawh a ni dâwn lo va, chatuan (tawp chin nei lo) a ni zâwk ang.

Hetia kan sawi hian, mi jhenkhat chuan kum sâng lal ram leh chatuan ram thliar hrang thiæm lo leh, bre levah min rgai mai thei. Mahse, Pathian thu hi ngun tika kan chhut chuan kum sâng rotel tih leh chatuan lal ram tih hi thliar hran hleih theih lohvin bible hian a sawi zawiñ put mai.

Bible hian tam tak sawi nân te, rei tak sawi nân te hian a ch'ug chuan sang bi te, sing bi te, auzih bi te a hmang tbin. Entir nan :— Israel zîng ałangga Pathianin a chhinchhiabte (chhatdamte) chu mi 14, 4000 li dâwnin Johanan a sawi lañn (Thup 14:1—5), Paula chuan Israel mi zawng zawng huapin a sawi thung (Rom 11:26). Manse, an sawi tum chu thuhmun a nih a rinawm. Israel-ten Pathian thuthlung hnâwlin, chinchin tha bi Jentail-ten dawng (chang) rih ma se, Pathianin Israel hnam zîng ałangin mi tam tak a cbandam dâwn a ni tib li an sawi tum niin a lang.

Tin, Vantirkoh tamzia sawi nân Jöhona vekin “a sirga hmun sing tam tak leh, a sânga hmun sâng tam tak” (Thup 5:11) a ti bawk. Vân khawpui zauzia sawi naa a sing 12,000 bial vel leh, kuh pawh tawng 144 a zau (Thup 21:15—16) a tih pawh hi, heti tiat chiah chiah hi vân khawpui chu a nih rin ai chuan, vân khawpui zauzia, mihring teh dân hmang'a lantir/sawi-fiahna mai a nih a rinawm bawk.

Tin, Lal Isua ringtute hiø tihduhdahnna leh tuarna chi hrang hrang tuar tbin mah ila, kan tuar hun chhung aiin hnektu

kan nih avângə kan kawm hun tur chu rasa
 taka rei a ni zâwk dâwn tih **kæn hriat** tœin
 nân, Johana hian sâng bî etc. tein a hun
 rei lam bi a sawi niin a rinawm.

Mi ñhenkhatin. Thupuan 20:1 -11 thu
 hi tan chhanin, kum sâng khat chhâng
 rorêlna a awm hnuah chatuañ hi a in tan
 dâwn chauh niin an ring a. Tio, kum sang
 ro.ël chhung hian Setana hi phear a ni ang
 tih te, bnamte chu indonæh hruai Juh an ni
 dâwn tih leb, Setana chu bneh a ni ang a,
 meidilah païh a ni ang tih hian chu hun
 chu a la thleng rih lo tih tichiangin an
 hriat phah bawk thiø.

Mahse, Thupuan ziaktu tum leh ziah
 chhante ngun taka kan ngaihtuah chuan,
 Krista leh a hote chu kum sâng khat rorêla
 an awm chhüngin Setana chu phuar a ni
 ang tih hiao, tuarna hun aijin zallenâ hun
 chu ringtute hiøn kao hmang rei zâwk
 dâwn a. Chu hunah chuan tuarna thlentirtu
 Setana ngei pawh phuar a ni ang tih hi a
 hriattir tum chu niin a lang zawk.

Tin, Setana phuar chu phelh a ni ang
 a, bnamte chu bumin indonæh a hruai
 khawm ang a; mahse, Setana leh a hote

chu vân aṭanga mei leh kat tlain a titlum vek ang tih hiān, Setana tbiltihttheihna avâng chuan mi thianghlimte riah hmuu leh khaw duhawm (Pathian mite iopâwl-khawmna, kohhranho tihna a ni ang) chu hneh tumin bei mah se, hneh a hnehin Setana leh a hote chu tibboral vek an ni zâwk dâwn a ni.

Tichuan, Thupuan ziaka a lan dâñ ang ngau ngau hi chuan kum 1000 Krista hovin torêlna a awm ang a, chumi chtung chuan Setana chu phuar a ni ang a. Chumi hnuah Setanan bun tlêm a nei leh ang a, hnamte a bum ang a. Chumi hnuah chuan chatuan râm chu a intao dâwn chauh angin a lang a, Mahse, a ziah tum aia a ṭawngka (figure) ngaih pawimawh zâwk hi a dik loh avângin, hetiang hiān pawin ila, a bahdäm zâwkin a lang :—

Johana hiān hun hnuhcungah chuan Isua leh a mi thianghlimten thuneihna zawng zawng an chang ang a. Chutih hunah chuan Setana leh a hote chuan tbiltihttheihna reng reng an nei tawh lo vang a, Setana chu chatuan atân phuar a ni ang a; Krista leh a hote erawh chu nuonnaah

lutin, kumkhuain hnehtu an ni ang tih hi
Thu puan bu ziaktu sawi tum ber niin a
laøg.

Mibring hun chhut dñan leh Pathian
bun chhut dñan a inan lohzia Petera chuan
hetiang bian a sawi. "Nimahsela, duh tak-
te u, he thu kamkhat hi theihngihilh suh u,
Lalpa ngaih chuan ni khat hi kum sâng
khat ang a ni a, kum sâng khat pawh ni
khat ang a ni tih hi," (II Pet. 3:8). Keini
chuan kum sâng khat bible-in a tih chuan,
kan kum hman ang sâng khat ni ngei tur-
ah kan ngai mai ñhin. Mahse, bible-in
sawi lan a tum zâwk chu a hun rei turzia
leh chu hun blutzia a ni fo ñhin a ni.

A reng reng thuah ringtute hian Isua
hova kum sâng khat chauh rorel hi kan
tum a ni lo va, chatuana chênhohi kan
tum leh beisei chu a ni zâwk. Amah pawhin
chatuana a hnêna chêng turin min duh a,
kan tâo hmua a buatsiñ bawk a (John 14:3).

Tun laia thi lovâ kum sâng lal rama
luh tumtute leh. Isua hova kum sangkhat
he leia rorel tuma phe pheho hi an rin dan
tak tak han zawh chuan chian lohna riau

an nei. Thenkhat rin dān chuan Israel-ten kum sāng rorēl hi Jerusalemah an hmang ang a, chumi chhung chuan taksa tlannaa lutten kum sāng lal ram Mizoramah biañ kan lo hmang ve dāwn a ni an ti a. Thenkhat chuan, kum sang rorēl tih te, kum sāng lal ram tih te leh, Isua lo kal lehna leh Chatuan ram thute hi an thliar hrang thiam lo va, a ngaihna pawh an bre hek lo. Chuvāngin, eng pawh lo thleng sela, an tel ve theihna tura an riñ dān ang berin an awm tawp mai a; a sawi thlarau apiang an zui mai ḥhin a ni. Thenkhatio Paulan, ‘keini nunga lo la awm rengate hi boruakah Lalpa hmuak turin anmahni rual-in chhum zīngah te khian lak chhohvin kan awm ang’ (I Thes. 4:17) a tih te bi kum sāng lal rama lut tur, thihna tem lova awm turte (taksa tlannaa lutte) sawinaah an ngai e. Mahse, Paula sawi tum nia lang chu Lal Isua lo kal huna mitthite thawhleh dan tur leh, nung dama lo la awm (ringtu) te awm dān tur a ni zāwk si.

Thupuan 20:4 thu hi a ngial a nganin pawm dāwn ta ni ila chuan, kut sang roîl-naa tel tur a sawite chu Pathian thu avāng leh Isua Krista briattirna thu avāng lut-

te (martarte) thlarau leh, sekawlh leh a lem chibai buk lova, an chaleh emaw, an kutah emaw chhinchhiahna nei lote thlarau chauh an ni si a. Nung dama awm, thdanglamte an tel thu reng a lang lo. Tin, kum sâng roel hi khawvelah ngei rel ni ta sela, chumi rual chuan kum sâng lel ram hmangtu an awm hrang dâwn til: bible-in a sawi bawk bek lo.

Chuvângin, bible-in a sawi tum leh a sawi chhan hre lo va, a tawngka rik dän ang ang pawm mai bi bible ziah chhan leh tum niin a lang lo. Mi tam tak, bible tan-chhana hmang kalsual thinte tihdan a ni zâwk fo.

Chuvângin, hun huuhoung thu hi tawngkam / sawi dän chi brang brang kum sang roel, taksa tlanna, chatuan ram etc. tun bible in a sawi thin a. A nei tur zâwng pawh kum sâng khat, chatuan (tawp chin nei lo) ti tein a sawi bawk thin tih kan bre reng tur a ni.

Tin, taksa tlanna tih tawngkam hi Paul-an a sawi chhuah dän han thlir chian chuan, Lal Isua lo kal thlenga nunga lo la awmte,

tihdanglama an awm tur thu sawina niin a lang lo va; kbawvél tawp huna Lal Isua ringtute leh, thil siam dangten, lungogaihna leh tahna kan kal pelh hun, chatuan lâwmna kan chen hun tur sawina niin a lang. Chu hun chu thil siamte pawhin an nghakhlel em em a. Fa kan nihna a famkima kan chan hun tur a nih dâwn avâng-in, Paulan “Pathian fate Zalênnna 1opui” tiin a vuah bial a ni.

Bung hmasa lama kan sawi tawh ang khän. Lal Isuan min chhandam hian kan thlarau chauh a chhandam lo va, kan rilru, kan thlarau, kan taksa, kan pumin min chhandam a. Mihring nihna pumpui a chhandam zâwk a ni. (I Thes 5 : 23).

Chuvângin, ringtu thi tawhte thlarau leh, an taksa thlânna awm chu nikio nia Lal Isuan a kaihthawh hunab chuan Lal Isua avânga kan chan tur, kan puma humhim hun chu kan tawng famkim tawh ang a. Pathian fa kan nih avânga thlarau hma-bruai neitu (thlarau zâkhamna) kan nihna pawh a famkim tawh ang. He hun (Taksa tlanna tia Paula sawi) ah hian mi tute mah

a lut tur ruat lâwk an awm lo va, tingtu zawng zawngte chan tur a ni zawk.

Chuvângin, Lal Isua lo kal leh hmâa kum sâng lal ram emaw, kum sâng roel emaw lo teni lâwk inbeiseitute leh, chumi atâna inbuatsaihra avângâ thil engemaw tih tula hriatna hi, tun liiñ mi ȝhenkhatin zirtirn sawi thin mah selo, beiseina dik lo a ni tih briain, hêngah hian i in tibuai suh ang u.

Hetiang zirtirna hi, Lal Isua rin hi himna a ni e, chatuana a hnêna kan chèn theihna tur a ni tih Pathian thu tak awi loana aterga lo piang chhuak a ni so thin. Lal Isua hi a lo kal ngei dâwn a, a lo kal hun-h smâh riogtute chu a hnêna kum-khuna clâwl turin n in la Freai dâwn a ni tih rin mai hi a hałdumtluk em em a. Chumi khûma zirtirna reng reng chu zirtirn dik lo, Lal Isua rinna thutlung taaga thuthlung daaga pêons a ni tawh lin.

TAWNGTAI CHUNGCHANG THUA ZIRTIRNA

“Thlemlnaa in luh loh nan inring rengin tawngtai rawh u” Matt. 26:41.

“Engkimah tawngtai leh ailinear, lawmthu hril tel zelin, in duhnate chu Pathian hnенah hriattirin awm zawk rawh se” Philipi 4:6.

“Tawngtai fan fan ula, chumiah chuan lawmthu hril chungin ngaihven rawh u” Kol. 4:2.

Tun hnai tê a!ang khân tawngtai chungchângah zirtirne danglam tak tichhuaktute kan ramah an awm tih kan hre !heuh awm e. Hêngho zirtir dân leh sawi dân tlangpui chu betiang bi a ni :—

Isua kban kbawvel hun a hman tâwp dâwnah “Ka hmiogio Pa hnенah il dîl ang; tin, keiin Pa hnенah ka ngen sak ang che u ka ti lova che u,” tia a sawi ang khân, Pa leh Fapa leh Tilarau Thiangblim hun bi a lo kim khân, tilarauvin Pathian nihna famkim chu a ding ta a. Chu Pathianah chuan kan piancbhuakna kan hmuh avângin Isua hininga Pa hnëna dilna tur a awm tawh lo. Pathianah chuan Pathian nêo inpâwlin amabah chuan kan awm reng tawh a nih hi. Chuvârgin, Isua a larg pha tawh lo reng reng.

Pathian ḥanpuina dil te, a malsāwmna dil te leh, a kaihruaina beiseite hi Kristian te tih tawk a ni e. Kristian chu hla hua mai a ni a; Pathian be tura inserh thienghlim, a ḥanpuina an mamawh avāng; a hawn hawi te leh, an inkaihruaina avāng thin anmahaiah Pathianin **hna** thawk thanin an ring a. Chumi avāng Isua hninga Pa hnēna dil thin an **ni** nghe nghe a. An dilna chuan Pathian chet leh chet loh thusah kawng ro su em emin an ring a. An thusawi malsāwm tur te, an fak hla sāk malsāwm tur tein an dil tlut tlut thin a ni.

An dil avāng khān malsāwmna pawh hmu ngeiin an **inring a**. Malsāwmna an ngaihdān pawh an mamawh lam kawnga an blawhtlinnaah an teh ber thin. An inkāwm te hian an luh hlimin an ṭawngtai a; an ḥan hnuah chairman a ṭawngtai leh a, thubriltu a ṭawngtai leh a. Chutia an dil tlut tlut chuan chhānin an awm ngei an beisei thin a ni.

Mahse, chutiang chu a ni tur a ni lo. Pathian hnēn ata thu kan hmuh kan pean dāwnin, malsāwmna dil hran kher a ngai lo. Kha thu kha malsāwm saa pék kan ni

tawh zâwk. Kan dil avângâ hna thawk chak a, dil loh avângâ thawk lo tur a ni chuang lo. A hnathawh dâñ tur ang tak thawk nghal mai tura Pathian hnêna thlen mai tur zâwk a ni. Fakna blate pawh hi malsâwm sa ram ałanga sak mai tur a ni a, dil avângâ malsâwm sa loh malsâwm chawp tur engmah a awm lo. Malsâwmna Pathian chu kan chanpual a ni tawh zâwk a, malsâwmna famkim dawng chungin, malsâwm sa ramah kan chêng tawh zâwk a ni. Kan dil emaw, kan dil loh emawin awmzia a nei lo va, malsâwin famkima chêng reng kan ni zâwk. Tchuan, malsâwmna dil chu bansanin malsâwm famkim ramah chuan kan chawl tawh.

Kristianten tanpuitu an beisei Pathian nêñ chuan eng lai pawha awm dun reng, inþhen lai reng nei lo, amahin ram a peka te kan ni a. Chuvângin, Isua hminga Pa hnêna dîl a ngai ve lo va; an dil ber Paah chuan kan awm tawh zâwk a ni, an ti a nj.

He zirtiroain a tum leh târlan ber chu Isua hminga thil dil (tawngtui) a ngâi tawh lo. An dil ber Pa nêñ chuan eng lai pawh-

in kan chêng dun tawh alâwm tih hi a ni
a. Chutiang mi dia an inhriat avânga
ṭawngtai hi ngai ti lo an ni nghe nghe.

Awle, kan bible-a kan hmuh d n leh,
he zirtirna hi a in ang lo hle tih chu kan
hre (heuh awm e. Bible zirtirna leh koh-
hranin (awng.aina a kalpui d n tlângpui
lo tarlang ila.

Presbyterian kohhran thurin No 9-na
chuan hetiang hian min hrilh :—

*"Ringtu zawng zawng tih tur chu Kohhran
mite inzawmkhawmnaa tel te, Krista sac-
rament leh a thil serh dang vawn that te, A
dan zawm te, Tawngtai zel te, Lalpa Ni serh
thianghlim te, Amah beho tura inkhawm te
A thuhril ngaihthlak te, Pathian malsawmna
an dawn ang zela pek ve thung te, aumah-
niho zingah leh mi zawng zawng zingah
Krista nungchang ang tihlan te, Khawvel
puma Krista ram tizau tura beih te, Ropui
taka a lo kal lehna hun nghahte hi a ni,"*
tiin.

Tawngtaina thu hi Timothea hnêna
Paula'n a sawi atang bian i lo zirho teh
ang u— "Chutichuan, a tir berin thil dil

ṭawngtaina te, ṭawngtaina hrim hrim te, lāwmthu sawina te mi zawng zawng tān siam sak turin ka fuih a che” I Tim. 2:1.

1. Lawmthu sawi tawngtaina : Lāwmthu sawi ṭawngtaina hi Pathian min vennə leh kaihbrusina avāṅga lāwmthu sawina te, a malsāwmna kan dawn avāṅga lāwmthu sawina te, khawvēl leh a chhunga thil awm zāwng zawng a siam avāṅg leh, chung a thil siamte chuan aməh an fək avāṅga lāwmthu sawina te, briat theihua te, bmuh theihua te leh nurna te min pek avanga lāwmthu sawina te, kān chakkhai mamawh tinreng min pek avāṅga lāwmthu sawina te hi ringtute chuan kan nei ngei ngei tur a ni a. Pathian hnēna lāwmthu sawinu tur hi ringtute chuan kān ngāh hle mai. Paul vekin, ‘engkimah lāwmthu hr̄l tel zelin’ a tih ang khāo, engkimah lāwmthu sawi tur kan ni. A hnēna lāwmthu sawi tur hre lo, a hming lamtu ni ve si ringtu a awm thein loh. A hming lamtu, a hoēna lāwmthu sawi ngai lote chu rambuai an nih loh vek pawhin, milem betute an ni ḥhin.

2. Thil dil tawngtai leh tawngtai sakna : Thil dil ṭawngtaina leh ṭawngtai sakna hi ringtute tān chuan tibmakmawh a ni bial

âwm e. Amah Lal Isua ngeiin ama hminga dil turin min brilh. (John 16 : 26) "Tih tak menhvin, tih tak meuivia ka brilh a che u, Pa hnênah engpawh in dil chuan, keima bmingin ka pe ang che u. Tun falengin ka hmingin engnâh ia la dil lo; dil revh u, tichuan ia hmu ang, ia lawm a kiuna turin" Johana 16 : 23-24. Mihring biean kan mamawhte keimahnâh kan inpein, kan duh ang angia thil kan ti toei io. Im, amah (Pathian) chu thlarauva kan hnêna a caea avengin Pathian tih theih leh nihna ang ang kan titheiin kan ni thei biwk hek lo. Leia awm mihring, na thei, riitâm thei leh brehawm tinrenten a tlakbuak theihte kan ni. Hun tha len ei leh ia tur te, silh leh sen tur te, briatna leh finna te leh, engkim mai Pathian hnêna a jang aenglai pawha mamawhtute kan ni bawk.

Chung kan mamawhte neitu Pathian hnênah chuan, kan mamawhte chu thlenin kan dil ñhin tur a ni. Pathian hnena ɻawng-tai nachâng hre lo leh, a hnêna thil dil rgai lotu chuan, malsâwindâ a dawnte pawh Pathian hnêna a jang a hmuh a nihzia leh, a petu Pathian hnêna lâwmthu sawi tur a nihzia pawh a inbie ngai lo veng.

Chuvângin, a hnêna thil dil hi a hnêna lâwmthu sawina nôn a inzawm tlat a ni.

Beidawng lova a hnêna ɏawngtai tlattute chu pekin an awm ngei ɬhin tib Lal Isua thusawite bian min briattir :—

1. Thianduu chhangper indil, a dil ngut ngut avânga pek a nih thuah Luka 11: 5—8. A diltu hnêna pek tian tu Lal Isua ringtute kan nih avângin a hnênah kan mamawh tinreng kan thlen ang a; aoin min lo pe ang.
2. Mahni mamawh leh pâwimawh chauh ni lovin, mi dîngte tan pawh dil sâktu nih a ngai bûwk. Chutiang mite dilna chu chhangper a awm ɬhin—
 - (a) Jaira fanu thi tawh chu Jaira ngeonna avângin Lal Isuan a tihdam sak leh Luka 8:40ff.
 - (b) Zeng pakhat, a ɬhianten a khum chawpa Isua hnêna an zâwn, in chung lam ałenga an tħlak kha Lal Isuan a lo tidam Luka 5 : 17f.
 - (c) Sipai za hotu bawih thi tawh chu, Sipai za hotu ngeonna avângin Isuan a tidam leh Matt 5 : 5f.

(d) Petera chu thi turin Herodan tân inah a khung a. A thih dâwn ni thlen bma zânah ringtute chu Maika nu. Mari inah ṭhahnem ngâi takin an ṭawngṭai a; chawplehchilhin an ṭawngṭaina chu chhâna awmîn, Petera chu tân in ata Pathianin a vântirhkoh hmangin a hrueichhuak Tîrh 12: 1---17.

Chutichuan, ringtute hian keimahni mamawh chauh ni lovin, mi dangte mamawh pawh Pathian hnêna thlen fo ṭhin hi kan tih tur dik tak a ni a; tih tak zeta Pathian hnêna ṭawngṭaina chu chhân lohvin a awm ngai lo.

3. Tawngtai brim hrim : Ṭawngṭaina hrim brim hi ringtute tih tur a ni bawk. Pathian hnêna ṭawngṭaina hi ringtuten chakna (thâwkna) kan lakna ber a ni a; Pathian nena kan inpâwlna a ni bawk. Chuvângin, Pathian pâwl fo ṭhin mi nih kan duh chuan a hoêna ṭawngṭai ṭhin mi kan ni tur a ni.

Lâwmthu sawina leh dilna bâkah amah nêna inpâwlna neih duh avânga ṭawngṭai hi Paulan ‘ṭawngṭaina hrim hrim’ tia a sawi hi a vih a rinawm a. Hei hian thil dil te, lâwmthu sawina te leh, thu phung sawia

ṭawngtaina te a buam tel tbei vek bawk ang. A awmzia chū tum bik teh run nei lem lova Pathian pāwl duh vāng hrim hrima ṭawngtaina a nih chū.

Mamawh bik kan neih chāng chauha Pathian hnēna ṭawngtai ḫin ringtu nih chū a harsa lo mai thei. Mahse, Pathian pāwl duhna avāng liau liauva ṭawngtai ḫin mi nih erawh chu a harsa hle thung si. That-chhiat cbhuanolam siama ṭawngtai ṭul ti lo pāwl an lo cbhuak ta pawh hi, mihring kan chak lohzia ngaihtuah chuan a āwmna lai a awm thei. Mahse, Pathian dubzāwng leh tum dān bible zirtirna erawh chu ṭawngtai fan fan zel hi a ni.

Mi ḫenkhatin, ‘kan nun pumpui hi ṭawngtaina nun a ni reng tawh alāwm. A hrana Pathian hnēna ṭawngtaina neih a ṭul chuang lo. Khawlaia kan kal lai te, Biak ina mi thusawi kān ngaihthlāk lai te, hna kan thawh bawrh bawrh laite pawhin Pathian pāmlin amah nēn kan cheng dun thei tho alāwm. Chutiang nei thei ve loten a bika ṭawngtai an sawi pawimawh hi, mi chak lote thiltih leh thusawi a ni’ tiin an sawi bawk ḫin.

Hetiāngā zirtir ḥintute hi mahni inbum, an thatchhiat leh dawngdah intup mawi tumtute an ni so ḥin. Pathian pāwlna lēoa hnathawh len thiltih chāng chu ringtute bian kan nei ngei ḥin. Mahse, chutiang hun chu englai pawhin kan nei thei lo. Chak lo tak leh chau taka awm cāngte, tui lo taka ṭawngtai chāng te kan nei ḥin a. A chāng chuan tui taka ṭawngtai hun te pawh a lo chhuak leh bawh ḥin. Tui lo chung leh, peih mang lo chung te, phur t̄k leh tui taka ṭawngtai-chāngte nei niah ila, eng hunah pawh ṭawngtai hi ringtute tih tur a ni tih hriain a hnēnah i ṭawngtai tlat ḥin ang u.

Chutichuan, Patbianin kan mamawh leh duhte min pe thei a, a hnēna diltute chu blawhchhamin a awm.tir ngai lo tih hriain a hnēnah i ṭawngtai ḥin ang u; chutiangā ti zēl turin nitin infuih thar zēl hi ringtu tinte bat tlat chu a ni.

Tawngtai dan kalhmang : Kan ṭawngtaiin, kan ṭawngtai chhan te, dilna kan thlena mizia te, kan ṭawngtai laia kan lan dan te, kan rilru put dān te kan uluk hle tur a ni a. Chuta tāna kan hriat turte lo tarlang ila :—

1. Kan Ქawngtaiin kan aia engkim hre chiangtu hnênah kan Ქawngtai a ni tih briat reng tur a ni. Mi Ქhenkhat cbuan, engmah hre lo leh, hrilh briat chawp ngai hnêna Ქawngtai ni ang brimio Ქawngtai bla kan chham thin. Kan dil bma pawha kan mamawh engkim lo hre lâwk sa vektu hnena Ქawngtai kan nib avangio, a bnêna thu kan sawiin zab takin, fain a pa hnênah a inamawh a dil anga Ქawngkam bman tur a ni. Hrilh titih, order (thu pe) ang deuh tein Pathian hi dawr tur a ni lo va; inngaitlawm leh tbuhouairawlh takin a hnênah kan mamawh chu kan thlen zawk tur a ni. Matt. 6:5—7.

2. Pathian hnênah dilio, amah ngei biak tur a ni bawk. Mi theokbat Ქawngtai dän hi chu Ქawngtai nge an niha thusawi tih briat a har ble. Kan Ქawngtai ri hretu, kan mihring puite hnêna thusawi paha Ქawngtaina buo hmam hi chia loh tawp tur a ni. Ama hnêo ngeiah kan mamawhte chu kan thlenin kan sawi zawk tur a ni. Diloa pawh ni lo, Ქawngtaina anga chham ni chiah si lo, thuphuog sawina ang brim brima Ქawngtai te bi kan biak Pathian hnena thusawina sien, kan mihring puite hnêna thusawi kan

ang zawk thin; chuvângin amah ngei biaín
kan ḥawngtai thin tur a ni. Matt. 6:7

3. Kan thil dilte chiang takin kan hre tur a ni. ḥawngtaituin a ḥawngtai tui avângin a tbil dil bre mumal mang lovin a awm thei a; tin, a dil turte hre lâwk lem lovin, a ḥawngtai laiin a kâ aṭangin emaw. a thin-jung aṭangin emaw dilna leh ḥawngtai hla a lo chhuak thei bawk. Hetianga mi an awm hi thil sual chu a ni lo. Tin, hetiang mite hi ‘thlaraua khat’ niin mi ḥenkhat chuan kan hre thin. Mahse, hetih lai hun hi thlar.uva kan pian hlim, naupang zia a ni zâwkin a lang. Chuvangin, riugtu puitling chuan, Pathian hnêna a mamawh a dilte chu chiang takin a briain, a dila pawh chu a ngeihven zui tur a ni. (Ngaih-ven tih hi fiah aṅga ḡajih tur a ni lo; Pa-thian hnêna kan dîl, chhânnâ lo thleng thin ḡajihven a ni.)

4. Ringhlel hauh lova ḥawngtai tur a ni. Lal Isuan, “Chuvângin ka ti a che u, eng-kim in ḥawngtaia in dîl apiang chu hmu tawhah inngai ula; tichuan in hmu ang” (Marka 11:24) a ti a. Min pe dâwn nge dâwn lo tia dilna chu ringhleltu ḥawngtaina a ni thin. Engkim titbeitu Pathian hnêna

ṭawngtai kan ni tih inhriaa diltu chuan,
rinhlelhna reng nei lovin a dil ḫin.

5. Tih tak meuhin kan ṭawng'ai tur a ni. Kın ṭawngtai laiin kan taksa chetzia te, awmdânte kan uluk em em tur a ni. Biwp khawkherh chung leh ke tiphu tiphu chunga ṭawngtai te, bân !butthleeng ngheanchhan chunga dah chin te leh, taksa uluk lo tak chunga ṭawngtai laia awm tur a ni lo. Tute pawhin min rawn hmu sela, Pathian bi, a hnêoa ṭawngtai kan nih an hriat tur leh, kan lan dâñ chuan thinlung leh tih takzetiñ kan ṭawngtai a ni tih a tilang tur a ni. Tin, mahni tulna len châk-na avâng chauba ṭawngtai tur a ni lo va, mi dângte mamawhna leh tulna avâng pawhin, châk lo leh peih lo chung chung pawhin kan ṭawngtai ḫin tur a ni. Ṭawngtai-tu chuan, he thu bi a hre reng tur a ni. "Lalpa i Pathian chu i thinlung zawng zawngin, i thlarau zawng zawngin, i chakna zawng zawngin i hmængaih tur a ni" Luka 10 : 27. "Pathian chu thlarau a ni; a chibai buktuteo thlarau leh tihtak zetin chibai an buk tur a ni" John 4 : 24.

KHAIKHINNA

1. Tun laia ၊awngtai tul ti loho leh keini ringtute (Kristian-te) bi kan innghahna leh inhriat dān a ināng lo va; chuveng-in ၊awngtaina chungchāng kañ zintirna pawh ināng ziazāng chi a ni lo tih briat reug tur a ei.
2. ၊awngtai tul ti lo pâwl hian Pathianin Pathiana a dinte niin an inhria a. Keini ringtute erawh chuan Pathianin a Epa Isua Kristaa faa a siam (Adopted son) niin kau inngai.
3. Anni hovin, Isua bminga thil dil leh ၊awngtai tul tawh lo an ti a; tin, Pathian chu a hrana biak emaw, Isua kaltlang a hnêna thil dil emaw pawh ngai lo va, amah nêng englai pawha chengho tawha an inngaih laijo, keinio, Pathian chu kan hnênah thlarau thianghlimin a lo chêng a; tichuan, thlarauva amah nen inpâwlin, a hnênah kan mamawh eng-kim, Isua bminga dil tur niin kan inngai.

4. Anni bovin, engkim hi malsâwm sa a ni tawh alawm tiin, dil vânga thil eng-mah danglam tur awm tawh chuang lovin an ngai a. Keini chuan, Pathian-in a hnêna dilna chu a chhân ɬbin avângin, kan mamawh leh duhte chu a huênah thlenio, malsâwmoa tinreng miə pe ɬbin niin kan ngai.
-

THILPEK CHUNGCHANGA ZIRTIRNA

*"I sumin Lalpa chawimawi la,
I thil to pung hmasa ber zawng zawnge nen;
Tichuan i buh in chu a lo khat liam ang a,
I sawrkhur uaiin tharin a luang liam ang."
Thuf 3:9*

Zirtirna dik lo zirtir ḫinte leh, pâwlte
n̄eu ḫenkhat hiən, Pathian hnēna thilpek
chungchâng thu hi pâwl zawn nân a ni lo
zâwngin an sawi ḫin. "Mahni mihring
puite pawh hmangaih thei si lovin, Pathian
hnênah thit ka pê lo tih ve hi engmah a
sawt chuang lo. Pathiaon a fapa Krista
chu khawvêl tân a pe a. Khawvêl zawn
zawng hi Krista lalna ram a ni tawh alâwm.
Chuvârgin, a ram tizau tura thawhlâwm
thawhte hi a tul tawh lo," lo titute; "Thawh-
lâwm hi Pastor te leh Upate tihlâwmna
mai mai a ni. Kan thawhlâwm thawh hian
Pathian lamah hnemboâna pâkhat mah a
nei lo. Tuna Mizoram kohhrante hi ronna
nungin ke an pen tawh lo va, an thawh-
lâwm (sum) ringawt an âtchilh tawh," tia
hmun tina tlângau ḫin pawh an awm ta.

Kohhran chhûnga mi ḫenkhat pawhin
thawhlâwm kan thawh chhan leh, Pathian

thuin engtinngé thawhlâwm chungchang a sawi tih pawh chhut lem lovin, mite tih dâñ a nih avâng leh, thawh lo nih hreh vâng tein thawhlâwm kan thawh ̄hin niin a lang a. Mi thenkhat er:wh chuan ‘thawhlâwm tih reng mai, kohhranin sum hman sen lob a nei alâwin; er:ga tân nge thawhlâwm an la tih so. Ei rukah leh intih ropui an dub vâng chauhin tbawhlâwm thawh ̄thatzia an sawi a, mi rethei zâwkte sumin an inti milian maj mai a ni. Kei zawiñg, Pathian thu ka awi phawt chuar, thawhlâwm hi thawh lo mab ila, chhandam ka ni tho tho əng,’ an ti a. Thenkhat chuan, thawhlâwm hi ‘ka rilrua lo lang əng angin ka thawh mai ̄hin; phal lo chunga thawh turin Pathianin min ti lo va, ui chunga pêk ai chuan phal tawk pêk hi Pathian a lâwm zâwk,’ an lo ti bawk a. Tichuan, thawhlâwm (Pathian hnêna thilpêk) chungchâng ah bian kan lungrual lovin, kan pbeikhai pawh a rual lo hle.

Kan naupan laiin, kan kbuua thubriltu pakhat lo kal chuan Mizo Synod-in thawhlâwm thawh bun tur a siam tamzia a sawi a. “Buhfai ̄ham an ti a, damdawi in tâna thawh tur an ti a, Khawvél sunde sikul ni

thawhlâwm, etc. tiin kum khat ehhun a
thawhlâwm thawh tur tamzia sawlin ; i
in sawichhiat nân leh pâwl zawn nân tui, m
taka a hman avângin, Presbyterien kohhran
chu mi tam takin an chhuah san. Mite,
chu an telna kohhran ngei pawa chu tan-
ah chu in thawhlâwm lova khawsak theih
a nih lohzia hriao, uar taki an kohhran
mite thawhlâwm thawh tura phutte aa ni ts.

Awle, Pathian bnêna thilpêk (thawhlâwm) chungchâng thu bible atangin i lo
zirho teh ang u :—

1. Sawma pakhat : Pathianin Israel fate
bnênh hetiang hian sâwma pakhat a phat
thu kan hmu :

i. An thlai thar atangin : Kum tiin in lo-
va thlei thar zawng ziwing sâwma pakhat in
tihrang ngei tur a ni. Lalpa in Pathian tih
nachâng in lo hriat theih nân sâwma pa-
khat in buh te, in uain te, in hriak te leh in
bawng rual leh in berâm rual zîngâ piang
hmasa ber te chu Lalpa in Pathian hmash,
a hming awmna tûra a la ruat tarah chuan
io ei tur a ni. (Deut. 14 : 22, 23.)

ii. Puithiam, Levia chite rawngbawlna hnaa an inpumpek theih nan: Number 18 : 21 atanga kan chhiar chuan Puithiam Levia chite chuan, rawngbawl hnaa an inpumpek theih nân Israel fate sâwma pakhat zawng zawng chu an chanpual a nih thu kan hmu. Tio, Israel fate hnêñ a;anga sâwma pakhat an dawn a;anga sâwma pakhat vêk chu then thilhan atan Levia-ho chuan Lalpa hnênah an pe let leh tur a ni bawk.

iii. Pathian rinawmzia an hriat theih nan: Israel faien Pathian dâo thuthlung bawhcahia-in sâwma pakhat an pe lo va; tichuan an kut hnathawhab blâwkna reng reng an hn'u thei ta lo va; An grep-te chu a hlamila (a senlaia riral zo) a, an lova thlaite pawn a zuva zo bawk a. Pathian chuan, ka chanpual sâwma pakhat hi min pe ula. tichuan, in tân vân tukverhte ka hâwng ang a, mal-sâwmna dawn sen loh khawp ka vûr ang che u. Chuti ni lova ka ta in ruk zêl chuan, anchhia chu in chungah a awm reng (anchhelawh in ni ta) a ti (Mal.3:6—12).

Tichuan, sawma pakhat chu Lalpa pual liau liau a ni a; miin a pek loh chuan Pathian chanpual a ru tiin bible chuan mio brilh bial a. Tio, sâwma pakhat chu Tem-

ple eekawltu puithiamte chanpual atân a ni a. Sâwma pakhat miin an pêk ɬhin chuan Lalpa tih nachâng a hre dawn bawk tih bible-in min brilh.

Thuthlung tharah bian sâwma pakhat pêk chungchâng thu sawina kan hmuuh chu Lal Isuan Pharisai a hau thuah hian a ni a. Pudinna te, mohuri te, zira te chu sâwmah pakhat in pe ɬhin a, dân thu pawinawh zâwk fe'na te, khawngaihna te, rinawmna te chu in ngaihthah si ɬhin; nimahselâ, chung chu asin in tih tur ni, a dangte chu tih ɬulh chuang lovin (Matt.23:23). Heta kен Lal Isuan Pharisaiter a hauh hian sâwma pakhat an pêk hi a hua niin a lang lo. A huat zâwk chu an pêk dân rilru kha a ni zâwk. Thilpêk petute pêk dân rilru siem ɬhat hi Pathian thil tum a ni fo ɬhin. Miin Pathian thuþêk Sâwma pakhat chu a pe ngei tur a ni a. Mahse, a petu chuan a pek avângin ɬha ta lua leh mi dangte chunga chapo nân a hmang tur a ni lo. Khawngiuhna te, rinawmna te, felna leh dân ɬbate tih loh phah nân an hman chuan, a thilpêk avâng ngawt chuan thiampchanna a hmu chuang hauh dâwb lo a ni.

Heta kan chhinchhiah atana tha chu Sawma pakhat hi Pathianin mihringte hnенah a phut tlat a, petotu chuan Pathian ta a ru a; petu chuan riру thiangh'um takin a pe tur a ni tih hi a ni.

Tin, thuthlung hluia s̄wma pakhat kha Puithiamhote intuam blawmna atāna hman tur a ni argo, thuthlung thara sāwma pakhat pawh hi puithiam (Pastor etc) te tuam-blawmna tur leh, kohhran mamawh atāna hman tur a nih lohna b̄ik tur a awm lo. Mi thenkhatin 'Pastor hlawh mai mai tur atan thawhlawm ka thawh phal lo; mi retbeite hnенah pe ilu a hlāwk zāv̄k' tiin thiam takin tawhlawm an thawh hreb/i avāngin an sawi ̄hin. Mahse, sāwma pakhat hi kan phal emaw phal lo emaw Pathian ta a ni hrim hrim a, mi in a pek loh chuan Pathian ta a rū a, phal taka petu erawh chu Pathianin mal a sāwm ̄hin tib briatchian a va ̄ul em.

Pathian ram thawhlāwm kan pēk dāwn apiengin, a petu Lalpan, a hnенah pe let leh tura thupēk avānga pe/thawh kan ni tih in hria ila, kao thinlunga kan phal tawk ni lovin, ̄ul kən tih vang pawh ni

lovin, Pathian thupék a nih avângâ thawh, pe ter kan ni tih i hre reng ang u.

2. Pathian hnêñ atanga kan dawn ang zéla pék tur: Min a dâwang tam emaw, a dâwang tiem emaw, a dawn atanga sâwma pakhat chu Pathian chanvo a nih huim htien thu kan hie tawh a. Tuna kan luh-khung leh tur hi eriwh chu, sâwma pakhat bâk, Pathian malsâwmna kan dawn ang zéla phal tak. Pathian hnêna pék let len thu a ni thung. Hei hién mi iethei tâna thil pék te, biak in tâna thil pék te leh thil pék dang dûngte a huam ta vek a ni.

Israël fate chu Pathianin a biak in thianghlim sakna atan thil pék pe turin a phût a (Exodus 35:4--29). Tin, Pathian hnêñ ata an dawn ang zélin a hnêna pe let leh tura briattir an ni hawk (Deut. 15:14). Chu chauh a ni lo, an ran vulh zînea a piang hmasa ber pawh Lalpa tana pék tur a ni (Deut. 15:19ff)

Thuthlung thar êngah pawh Makedonia rama miten tâm tanpui nân an thil neihte phal takin an pe a. Chu chauh ni lovin, mi thianghlimte (rawngbâwlute) chhawm-dâwlua tur thawhlâwm pawh tħahnejengai

takin an theawh thin tib Paulan a sawi.
(II Korinth 8 leh 9).

Lal Isua chuan, ‘Pe rawh u, tichuan pêkin in awm ang; thahnem ngai taka teh a, beng muk a, sawi muk a, liam zawih zawihin, in malchungah an pe ang che u. In tehna ngai bawkin an teh sak leh dâwn si cæ u a’ (Luka 6: 38) a ti a ni. Hetah hian petu chu pek let Ichin a awm ang; a pek ang zêla pek a ni ang tih hi Lal Isua sawi lan tum a ang ble mai.

Thilpêk chungchâng a chhinchbiah atân a tha chu Luka 21: 1—4 thua Hmeithai pachhe têin a neih chhun, a intun nuna tur a pek thua Lal Isua thusawi hi a ni. Ui lova, neih ang anga Pathian hnêna thilpêk petute chungah chuan Pathian a lâwm thin a ni. Pek tam lam ni lovin, malsâwmna kao dawn a tanga thilpêk pe thin tute kao nih chun kae chungah Lalpa a lâwm thin. (Malsâwmna an dawn anga thilpêk pe thintute chu an thawh tiêm lo).

Thilpêk chungchâng a ngaihdân inang lo fo cau, ui chungi pêk a tha tho tin ngaihdân leb, a tha lo tih ngaihdân hi a ni. Paulan, “Mi tina ui chunga pe lovin,

pêk loh theih loh anga ngia pe hek lovin, an thinlunga an tum ang zélin pe theuh rawh se; Pathian chuan blim taka petu a ni a hmangaib ni” (II Kor 9 : 7) tia a sawi avâng hian mi tam tak chuan thilpêk chungchângah petu rilru a pswimawh ber niin an hriat phah a. Thilpêk an pêk dâwn-in an thiølunga lang ang ang an pe mai thin a ni.

Thenkhat chuan, ‘ka thinlungah a lang lo’ tiin thilpêk an pe ngai lo va; a tulzia mi sawi hre mih se, ar talent dawn a nih ve loh thuin an hnial tlat thin a ni. Pathianin phal tawk nge a phut, malsâwmna kan dawn ang zéla pe turin tih zawnha hi zâwtin, ‘ka thinlungah thawh tuloa a lang lo’ tia thawhlâwm thawh ngai lo leh, a malsawmna an dawn anga thawh ngai lote hi inogaihtuah harh turin tan lak a va tul em.

Pathian tana thilpêk pe thintute chuan, Pathianin a sapâ pawh ui lovin min pe a; chuvangin, a hnênah kan thil neihte ui chung chung pawhin kan pe ve tur a ni dawn lawm ni ? Mihringin kan phal tawk hi chu a tlem hle thin. Pathian min hmangaih zia leh kan tana a inpêk nasatzia ngaih-

tuahin, a hnênah kan engkim hi vi lova pe tur zawk kan ni. Hmangaihna avang chuan engmah bi uihawm a awm thei tak tak lo. Kan ui viauna te lakah chuan hmangaihna kan tlachham hle tiina a ni thin. Pathian bi kan hmangaih tak tak a nih chuan a hnênah ui enginah kan nei lo vang. Pathian hnêna thilpêk harsa kan ti viau a nih chuan Pathian kan hmangaihna a tlêm hle a ni tih hria a, amah hmangaih deuh deuh tura jan lak tur a ni zawk.

Tih tak takah chuan, 'ka ta' tia kan kawmpui hi kan ta a ni tak meuh em ni? A ta kan kawl hawh a ni zawk lâwm ni? Hêng, sum leh thil deng dang te hi kan tih-theih avânga hmu kan ni tak meuh êm, han chbut chiang teh? Damoa kan neih avângin hoa thawk theiin kan awm a. Kan thawh theib avângin ei leh bôr tur te, silh leh fen leh sum leh pse kan nei a ni si a. Chung zawng zawng chu mihringin kan tih-theih avâng liau liauva kan neih nge, tih-theihhoa min petu avânga kan neih le?

Pathianio, ni êng te, bun tha te, nuna te, dama te, hoa thawhna tur te, thawk thei tura ngaihtuah theihna te min pek avang

chauhin kan thawkin, kan eiin kan bar a ni zawk asin. Chuvangin, engmah hi 'kan ta' a ni tak tak lo va, Pathian ta kan hawb, a hnén ałanga kan dawn a ni vek zawk a ni. Chuvangin, a hnénah hian ni thei kan ni lo va, pe ngei tur kan ni zawk. Dik tak chuan, 'ka pe' kan tih pawh hi, kan pe tak tak ni lovin, a ta chu a hnénsh kan hlân let leh mai zawk a ni. Pathianin, kei-ni mihring, mi rinawm lo leh ruk hmang-te hnêna thil tam tak min kawltir phal hi Pathian thatzia leh thil phalzia lantiitu a va ni em. Heagte hi 'ka kawm pui e' lo tih chi a ni lo. Mahni ta pawh ni lo, lo kawmpuitu chu 'mi â' a nih loh vek pawh-in 'mi sual' a ni ɻhin.

Pethian hnêna thilpek chungchüngah hian kan sualzia leh átzia a lung chiang hle mai. Kan ui loh tur leh kan kawl loh tur hi vawi engzat lo kawmpui hlawm t.k ang i maw ? mahri abilchian a ɻul lle mai. Chuvângin, Pathianin, malsawmna tinreng min vur avâng hian a tân engmah ui lovin kan pe let leh tur a ni; ui chung pawha Pathian ram tâna thilpek petute chu

**Pathianin malsâwmna tiorengin mal a sâwm
thin.**

Sâwma pakhat pe thin te hian, sawma pakhat an pek avânga an retheih phah thu an sawi ka la hre hauh lo va, an inchhir lohzia leh an lâwm zâwk thu erawh chu mi tum takin an sawi ka hre tawh. Tin, chutiang mite chu fanau leh sum leh paiah pawh malsâwmna an dawngin ka hre bawk.

Sâwma pakhat phal taka petute bawk hiær, mi retheite tanpui nan te, kohhran mamawh dang atan te thilpek an pe a; an pek avanga an retheih phah thu reng an siwi ngai lo va, an lâwm zawk thu leh malsâwmna an dawn thu hi an kâ atanga ri cahuak cau a ni zawk fo thin.

Thilpek pe ngai lo leh, mite tanpui ngai lotute hi mi vannei tak tak chu an awm tho mai. Mahse, an rilru lam erawh chu kbawvel duhâmna leh san duhnain a tibah hle thung a. An sum leh paioh blim-na a pe lo va, lungugaihna leh duh khawp lohna fei zumin a chhun fo thin a ni. Chu vâng'in, hêng Pathian thute hi a takin mi-

**htingte chungah kan dam lai ngei pawh hian
kan tél ɬhin niin a lang :—**

“Semdarh chu pun lehzualna a ni a,
Mimawh tawk aliam kawmpui chu tlak-
ranna a ni.
Mi thilphal nunna chu tibthauvin a awm
ang a.
Tui leih ɬintu chuan mahni pawh a in-
leih a ni” Thuf 11 : 24, 25.

“Mi rethei khawngaih chuan Lalpa a puk-
tir a ni a,
A thiltih ɬhat chu a rul ang” Thuf 19 : 17

Mahni in en let nan :

“Sum hi a tirah deh chhuah theai theih
mah sela,
A tawpah malsâwmna a ni kher lo yang...
Pathian tân thil pe turin intiam that suh.
1 inchbir leh dah ang e” Thuf 20 : 21, 25,

“I chhang pañh la tui chüngah chuan.
I bmu leh dâwn si, ni rei hnush.
Chan tur pe la, mi pasarih, pariøt hnénah.
I hre si lo, lei chungah hian thil tha lo, lo
tha tur chu” Thuhrltu 11:1,2.

“Leia sôlrûl leh tuiêkin a ei chhiat theihnaah, rukrûten an reh pawhî an ruknaah hian, in tân rote khâwl khawm suh u; vâoah sôlrûl leh tuiêkin a ei chhiat lohnaah, rukrûten an ieh pawha an ruk bék lohnaah chuan, in tân rote khawl khâwm zâwk rawh u, i ro awmaa apiangah i rilru pawh a awm aong” Matt. 6:19—21.

